

KAKO PROFILIRANJE MOŽE POMOĆI U BORBI PROTIV TERORIZMA

Černi, Zlatko

Professional thesis / Završni specijalistički

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka / Sveučilište u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:231:597623>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka University Studies, Centers and Services - RICENT Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
POSLIJEDIPLOMSKI SPECIJALISTIČKI STUDIJ
KRIMINALISTIČKO ISTRAŽIVANJE

Zlatko Černi

KAKO PROFILIRANJE MOŽE POMOĆI U BORBI PROTIV TERORIZMA

Pisani rad u praktikumu

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
POSLIJEDIPLOMSKI SPECIJALISTIČKI STUDIJ
KRIMINALISTIČKO ISTRAŽIVANJE

Zlatko Černi

KAKO PROFILIRANJE MOŽE POMOĆI U BORBI PROTIV TERORIZMA

Pisani rad u praktikumu

student: Zlatko Černi, struč, spec. oec.

JMBAG: K5003

Mentor: dr. sc. Predrag Zarevski

Rijeka, siječanj 2018.

I. SAŽETAK

Terorizam nije pojava novog vremena. On egzistira puno prije nego što su ga ljudi imenovali. No, zbog tehnološkog napretka, terorizam nije statična pojava, mijenja se i po ideološkim osnovama i po načinu izvršenja. Upravo zbog dinamične strukture terorizma, borba protiv njega također mora biti dinamična. Nepredvidljivost terorizma treba predvidjeti i težiti njenom demistificiranju. Da bi neku pojavu mogli predvidjeti, moramo je razumjeti, a da bismo ju razumjeli, moramo ju proučavati. Ovaj lanac postupaka (proučavati-razumjeti-predvidjeti) je sastavni dio kriminalističkog profiliranja.

U radu se suočavaju pojmovi kriminalističko profiliranje i terorizam u cilju odgovora na pitanje da li je kriminalističko profiliranje primjenjivo u borbi protiv terorizma i ako je, da li ono može pomoći u njegovu suzbijanju.

Ključne riječi: kriminalističko profiliranje, psihološko profiliranje, geografsko profiliranje, terorizam, profil.

II. SUMMARY

Terrorism is not a new time phenomenon. It exists before human named it. But due to technological advancement, terrorism isn't a static phenomenon it changes by ideological grounds, and by the way of execution. Because of the dynamic structure of terrorism, fighting against it must also be dynamic. Unpredictability of terrorism should be predicted, we need to understand it, and to understand it, we have to study it. This chain of procedures (to study-to understand-to predict) is an integral part of criminal profiling.

The paper deals with the concepts of criminal profiling, and terrorism in order to answer the question whether criminal profiling is applicable in fight against terrorism and could it help in its repression.

Key words: criminal profiling, psychological profiling, geographical profiling, terrorism, profile.

III. SADRŽAJ

I.				SAŽETAK	3.
II.				SUMMARY	4.
III.				SADRŽAJ	5.
1.				UVOD	6.
2.				TERORIZAM – POJAM I OSNOVNE KARAKTERISTIKE	8.
3.				KRIMINALISTIČKO PROFILIRANJE	12
	3.1.			POJAM KRIMINALISTIČKOG PROFILIRANJA	12.
		3.1.1.		Psihološko profiliranje	14.
		3.1.2.		Geografsko profiliranje	16.
			3.1.2.1	Teorijske postavke geografskog profiliranja	17.
			3.1.2.2.	Koraci u izradi geografskog profila	24.
			3.1.2.3.	Geografsko profiliranje uz pomoć računalnih sustava	28.
			3.1.2.4.	Kritike geografskom profiliranju	31.
	3.2.			INDUKTIVNO I DEDUKTIVNO ZAKLJUČIVANJE	33.
	3.3.			POVIJESNI RAZVOJ KRIMINALISTIČKOG PROFILIRANJA	35.
4.				PROFILIRANJE I LJUDSKA PRAVA	43.
5.				(POJEDINI) KRIMINALISTIČKI PROFILI TERORISTA	45.
6.				KAKO KRIMINALISTIČKO PROFILIRANJE MOŽE POMOĆI U BORBI PROTIV TERORISTA	56.
7.				TKO MOŽE BITI PROFILER	58.
8.				KRIMINALISTIČKO PROFILIRANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ	59.
9.				ZAKLJUČAK	60.
10.				POPIS LITERATURE	61.

1. UVOD

„Pokušati objasniti i shvatiti terorizam ne znači tražiti opravdanja za njegovo postojanje. Ali ako nikada ništa ne pokušate objasniti, nikada nećete ništa spoznati.“ – Howard Zinn¹

Spoznaja (kognicija) je način doživljavanja stvarnosti koji se temelji na našem dosadašnjem iskustvu bilo izravnom (kada osobno doživimo) ili neizravnom (kada učimo na primjerima, iskustvima drugih). Spoznaja je osnova kriminalističkog profiliranja.

Spoznati terorizam i njegove aktere kroz kriminalističko profiliranje nema samo za svrhu razumijevanje ove globalne prijetnje već i na taj način dobivene zaključke upotrijebiti za suzbijanje, ali i prevenciju terorističkih akata kao i otkrivanje njihovih počinitelja.

„Iako se terorizam veže uz novije globalne prijetnje, pojam terorizma nije nov, već naprotiv, datira još iz 18. stoljeća, kada je uveden u uporabu za vrijeme francuske građanske revolucije. Terorizam nije ništa drugo nego oblik nasilja.

To nije klasični delikt nasilja kojeg karakterizira impulzivnost, nepromišljenost i afektivno reagiranje, već promišljeni oblik racionalnog kriminala koji se rukovodi tzv. Cost-benefit analizom². Teroristi uvijek znaju što rade, njihove su djelatnosti promišljene i upravljene izazivanju straha i osjećaja nesigurnosti. Za terorizam su neposredne žrtve inominantne. To nisu ljudi s imenom i prezimenom već sredstva kojima oni upućuju svoje poruke. Za razliku od ostalih kaznenih djela koja nastoje ostati prikriivenima, terorizam za svoju potvrdu traži publiku. To je akt nasilja upravljen psihološkom utjecaju na publiku.“³

---

¹ Pettiford, L.; Harding, D. Terorizam novi svjetski rat. Zagreb: Mozaik knjiga, 2005. Str. 13.

² (engl. Cost-benefit analysis); metoda ekonomske analize kojom se uspoređuju i vrednuju sve prednosti i svi nedostaci nekog privrednog pothvata ili projekta analizom troškova (cost) i koristi (benefit). Važna je za donošenje ispravne odluke i za korekciju projekata. Wikipedija. Slobodna enciklopedija. URL: https://sh.wikipedia.org/wiki/Cost-benefit_analiza (2017-12-26)

³ Derenčinović, D. Ogleđi o terorizmu i antiterorizmu. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2005. Str.1.

S druge strane, profiliranje je metoda koja je nepravedno potisnuta iz fokusa kriminalističke struke, barem što se tiče Hrvatske, pa spominjanje pojma profiliranja izaziva najčešće asocijacije na američke kriminalističke serije.

Upravo zato me privukla ideja spajanja ova dva pojma i razotkrivanja svih problema na koje ću naići pri pokušaju razjašnjavanja važnosti profiliranja terorista. U samom misaonom dijelu pripreme za ovaj rad, već sam nailazio na pitanja koja se javljaju svaki puta prilikom pokušaja objašnjavanja važnosti kriminalističkog profiliranja terorista te otvaraju novi niz pitanja s kriminalističkog, ali i moralnog aspekta.

Koliko je zapravo važno primijeniti kriminalističko profiliranje prilikom spoznaje nedovoljno poznatih fenomena, možda je najbolje opisao general Patton⁴ svojom rečenicom: „Pripremi se za nepoznato proučavajući kako su se drugi u prošlosti nosili sa nepredvidivim“.

U ovom radu, nepoznato i nepredvidivo predstavlja terorizam, a pripremu predstavlja kriminalističko profiliranje. Nedovoljno poznat terorizam i nedovoljno zastupljeno kriminalističko profiliranje biti će u ovom radu suočeni na nekoliko polja. Prvenstveno pojmovno, potom sa aspekta kritičkog promišljanja, preko logičkih, moralnih pa ponegdje i filozofskih prepreka, sve do iskustvenog pokušaja sastavljanja kriminalističkog profila pojedinih osoba koje su se istakle kao nositelji terorističkih poduhvata.

Za mene ovaj rad ne predstavlja samo obvezu, već možda i u većem djelu izazov u kojem pokušavam otvoriti vrata terminu kriminalističkog profiliranja u svakodnevnom operativnom radu.

---

⁴ General George Smith Patton Junior (11.11.1885.-21.12.1945).; vodeći američki general u Drugom svjetskom ratu. : Wikipedija. URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/George_Patton (2017-12-26)

2. TERORIZAM – POJAM I OSNOVNE KARAKTERISTIKE

U uvodnom dijelu sam naveo da terorizam nije ništa drugo nego oblik nasilja. Međutim terorizam i nasilje nisu istoznačnice, s obzirom da svaki terorizam u sebi sadrži nasilje, ali svako nasilje se ne može nazvati terorizmom.

„Sama riječ *terorizam* po prvi put se javlja u dodatku Rječnika francuske akademije iz 1789.. Revolucija stvara ovu riječ zbog neophodnosti imenovanja novih stvari „Terorizam“ je francuska riječ (kao i njezine izvedenice: „terorizirati“, „terorist“). Drugi jezici posudili su je iz francuskog: *terrorism* (engl.), *terrorismo* (tal.). Terorizam ne postoji u latinskom: postoji samo *terror*, riječ koja ne pripada političkom vokabularu već emotivnom, a označava veliki strah, užas.“⁵

Definiranje terorizma je specifična i složena problematika koja zahtjeva objedinjavanje niza nestalnih, dinamičkih i složenih činjenica, okolnosti i shvaćanja, zbog čega je teško postaviti konkretnu i općeprihvaćenu definiciju terorizma. Ta činjenica predstavlja problem i kod napora za suzbijanje terorizma odnosno kod donošenja konkretnih smjernica i postavljanja konkretnih ciljeva. Jedan od tih izazova je upravo profiliranje terorista, a s obzirom na dinamiku koja iako sadrži tradicijske temelje, ipak slijedi i tehnološka dostignuća te se mijenja sukladno napretku, teško je postaviti profil terorista u okvire. Stoga, kod profiliranja terorista prvo i osnovno jest da profiler mora poznavati ne samo psihološke mehanizme koje navode na djelovanje već i vrste terorističkih akata pa i mnoge druge okolnosti u kojima se razvija i realizira teroristički čin, ali i prepoznavati da li je terorist tj. osoba koja je izvršila teroristički napad, samo izvršitelj ili je poslužila uvjetno rečeno kao „sredstvo“ izvršenja, manipulirano od strane neke druge osobe ili organizacije.

Steven Best i Anthony J. Nocella⁶ uočavaju oportunističke razloge izostanka definiranih pojmova terorizma odnosno aspekata nasilja kao što su „državni terorizam i terorizam pod

---

⁵ Gayraud, J.F., Senat, D., Terorizam. Zagreb, :KIC, Naklada Jesenski i Turk, 2008. Str. 15.

⁶ Usp. Best, Steven; J. Nocella, Anthony, Definicija terorizma: Zarez, dvotjednik za kulturu i društvena zbivanja, Zagreb, 27.studenog 2.,8., godište X, broj 244. Str. 15. URL: <http://www.zarez.hr/system/issue/pdf/244/244.pdf> (2017-12-26)

državnim pokroviteljstvom“ te „ljudski terorizam nad životinjama“. Isti autori navode problem definiranja inače jasnih pojmova kao što su „politički ili ideološki motivi, nasilje, napad na neborce, zastrašivanje kao svrha, promjena ponašanja kao cilj“ citirajući pri tome Waltera Laqueura koji je problem definiranja terorizma vidio i u ideološkim razlozima⁷

„Definicija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda iz 2004. godine glasi: „Terorizam je svaki čin proveden s namjerom izazivanja smrti ili nanošenja teških ozljeda civilima sa svrhom zastrašivanja populacije ili odvrćanja vlada ili međunarodnih organizacija od poduzimanja nekog čina.“ Većina postojećih definicija može se podvesti pod zajednički nazivnik te se terorizam može definirati kao uporaba nezakonitog nasilja ili prijetnja nasiljem protiv civilnog stanovništva (unaprijed neodređenoga) kako bi se ostvarili politički, vjerski, ideološki ili drugi ciljevi.“⁸

Kazneni zakon Republike Hrvatske u čl. 97. definira terorizam kao kazneno djelo kada počinitelj „s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili prisiljavanja države ili međunarodne organizacije da što učini ili ne učini, ili ozbiljnog narušavanja ili uništavanja temeljnih ustavnih, političkih, gospodarskih ili društvenih struktura države ili međunarodne organizacije, počini jedno od sljedećih djela koje može ozbiljno naštetiti državi ili međunarodnoj organizaciji:

1. napade na život osobe koji mogu prouzročiti smrt,
2. napade na tijelo drugoga,
3. otmicu ili uzimanje talaca,
4. uništenje državnih ili javnih objekata, prometnog sustava, infrastrukture, uključujući i informacijske sustave, nepokretne platforme na epikontinentalnom pojasu, javnog mjesta ili privatne imovine koje može ugroziti živote ljudi ili prouzročiti znatnu gospodarsku štetu,
5. otmicu zrakoplova, broda ili drugih sredstava javnog prijevoza ili prijevoza robe,

---

⁷ Ibid.

⁸ Pedić, Žana. Odnos međunarodnoga i europskoga pravnog okvira za suzbijanje terorizma. // Hrčak, portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. (u daljnjem tekstu: HRČAK) :Zagrebačka pravna revija, Vol. 1, No.1., 2012., str. 59 <https://hrcak.srce.hr/128865> (2017-12-26)

6. izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja, kao i istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja,
7. ispuštanje opasnih tvari ili prouzročenje požara, eksplozija, poplava čime se ugrožava život ljudi,
8. ometanje ili obustava opskrbe vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom, čime se ugrožava život ljudi, ili
9. posjeduje ili koristi radioaktivne tvari ili izrađuje, posjeduje ili koristi uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili ionizirajućeg zračenja, koristi ili ošteti nuklearni objekt tako da dođe do ispuštanja ili opasnosti od ispuštanja radioaktivnog materijala, ili upotrebom sile ili prijetnje zahtjeva, radioaktivni materijal, uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili nuklearni objekt“

te za to predviđa kaznu zatvora od tri do petnaest godina⁹.

Za samu prijetnju počinjenjem takvog djela predviđena je zatvorska kazna od šest mjeseci do pet godina.¹⁰ Ako su počinjenjem kaznenog djela terorizma prouzročena velika razaranja ili smrt jedne ili više osoba, predviđena je kazna zatvora najmanje pet godina¹¹, a ukoliko se utvrdi da je namjera počinitelja kaznenog djela terorizma bila usmrćenje jedne ili više osoba, propisana je kazna zatvora najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.¹²

Kao osnovne karakteristike terorizma smatraju se¹³:

- akt nasilja,
- izazivanje straha,
- ostvarivanje političkih (kriminalnih) ciljeva,
- prenošenje određene poruke,

---

⁹ Kazneni zakon Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu KZ). N.N. br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17: članak 97. stavak 1.

¹⁰ KZ: članak 97. stavak 2.

¹¹ KZ: članak 97. stavak 3.

¹² KZ: članak 97. stavak 4.

¹³ Terorizam. SeminarSKI rad iz kriminologije

URL: <http://www.seminarski-diplomski.co.rs/KRIMINOLOGIJA/Terorizam.html> (2017-11-25)

- organiziranost,
- brutalnost, nemoralnost i iracionalnost terorističkog akta,
- izbor žrtve i objekta napada,
- protuzakonnosti terorističkog akta,
- osuda terorizma.

Terorizam je jedno od najtežih kaznenih djela, što je vidljivo i iz činjenice da je za kvalificirani oblik počinjenja (namjera usmrćenja) predviđena zatvorska kazna najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

Republika Hrvatska je 22. studenog 2001. godine donijela Odluku o osnivanju međuresorske radne skupine za praćenje nacionalne provedbe Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1373 (2001) o suzbijanju terorizma (N.N. br. 104/2001), koja Odluka je stavljena van snage nakon donošenja Odluke o osnivanju međuresorske radne skupine za suzbijanje terorizma od 21. travnja 2005. godine (N.N. 54/2005.). Navedena Radna skupina djeluje na operativno-stručnoj razini u sklopu Ministarstva vanjskih i europskih poslova.

3. KRIMINALISTIČKO PROFILIRANJE

3.1. POJAM KRIMINALISTIČKOG PROFILIRANJA

Selman Repišti u znanstvenom radu pod nazivom „Kriminalističko profiliranje i fenomenologija masovnih, nekontrolisanih i serijskih ubistava“¹⁴ opisuje faze kriminalističkog profiliranja kao sveobuhvatnog procesa:

- ✓ Prikupljanje podataka sa mjesta zločina,
- ✓ Smještanje podataka u kontekst (formuliranje hipoteza o počinitelju, žrtvi/ama i njihovom odnosu, te potencijalnim aktivnostima počinitelja u budućnosti),
- ✓ Donošenje odluka o daljnjim aktivnostima (traganje za počiniteljem i njegova identifikacija),
- ✓ Provođenje odluka u djelo,
- ✓ Revizija prethodnih hipoteza uslijed novih dokaza i saznanja (o profilu ličnosti i ponašanja počinitelja),
- ✓ Planiranje pregovaranja s počiniteljem (ukoliko je to potrebno),
- ✓ Privođenje počinitelja,
- ✓ Njegovo ispitivanje,
- ✓ Intervju s počiniteljem kako bi se utvrdila validnost profila.

„Svakako, kriminalističko profiliranje je spoj znanosti i struke, jer znanost upozorava da ne treba donositi preuranjene zaključke te da se treba držati provjerene metodologije prilikom pristupa određenom fenomenu, dok struka ima direktan dodir sa predmetom istraživanja i spoznaje. Ipak, debate oko toga treba li se kriminalističko profiliranje većim dijelom oslanjati na znanost, na struku ili je ono jedna vrsta „umjetnosti“, odnosno zanata u okviru te struke, aktualne su i dan danas. (Muller, 2000.)“¹⁵.

---

¹⁴ Usp. Repišti, Selman. Kriminalističko profiliranje i fenomenologija masovnih, nekontrolisanih i serijskih ubistava. Originalni naučni rad. Sarajevo, BIH, Antropologija 16, sv.3. 2016. Str. 281. URL: http://www.academia.edu/32581511/KRIMINALISTI%C4%8CKO_PROFILIRANJE_I_FENOMENOLOGIJA_MASOVNIH_NEKONTROLISANIH_I_SERIJSKIH_UBISTAVA_Criminal_profiling_and_the_phenomenology_of_mass_spree_and_serial_murders (2017-12-26)

¹⁵ Ibid.

„Profiliranje omogućuje „kategoriziranje pojedinaca na osnovi nekih uočljivih karakteristika kako bi se zaključile ostale koje nisu uočljive“.¹⁶

U kontekstu rada policije, profiliranje samo po sebi može biti legitimna metoda istrage. M. Scheinin definira profiliranje „kao sustavno povezivanje skupova tjelesnih i psiholoških karakteristika i karakteristika ponašanja s određenim kaznenim djelima i njihovo korištenje kao osnovu za donošenje odluka u radu policije“.¹⁷

Sažimajući mnoge definicije profiliranja u literaturi, možemo zaključiti da je kriminalističko profiliranje sinteza multidisciplinarnih spoznaja i metoda, analitički usmjerenih prema svim aspektima kaznenog djela i žrtve u cilju identifikacije mogućeg ili realiziranog počinitelja.

„Osim naziva „kriminalističko profiliranje“, u literaturi su prisutni nazivi: bihevioralno profiliranje, profiliranje mjesta zločina, profiliranje личности počinitelja kaznenog djela, psihološko profiliranje, kriminalistička istražna analiza, a u novije vrijeme određena skupina autora ovu metodu podvodi pod pojam „istražna psihologija“ (Turvey, 2012.). S druge strane, Kapardis (2010.) navodi da ovaj pojam podrazumijeva „sociopsihološko profiliranje“ jer temeljito izrađen profil ne predstavlja samo crte određene личности, nego, između ostalog, obuhvaća sociodemografske podatke kao što su starosna dob, rasa, spol, zanimanje i nivo obrazovanja“.¹⁸

---

¹⁶ Vodič za razumijevanje i suzbijanje diskriminatornog etničkog profiliranja (u daljnjem tekstu: VODIČ). Str. 9. URL: file:///C:/Users/Zlatko/Downloads/1133-Guide-ethnic-profiling_HR.pdf

¹⁷ Ibid. Str. 11

¹⁸ Deljković, Irma; Fazlić, Adnan. Značaj metode kriminalističkog profiliranja za planiranje kriminalističkog istraživanja. // HRČAK : Kriminalistička teorija i praksa, Vol. 2, No.2/2016., prosinac, 2016. , str.29; URL: http://www.criminalisticassociation.org/Dokumenti/5a_2016121393123.pdf (2014-11-25)

3.1.1. PSIHOLOŠKO PROFILIRANJE

Iako se pojam psihološkog profiliranja izjednačuje sa pojmom kriminalističkog profiliranja, treba napomenuti da je psihološko profiliranje zapravo samo jedan segment u ukupnosti kriminalističkog profiliranja. Teško da psihološko profiliranje može opstojati samo za sebe kod spoznaje cjelokupnog mehanizma funkcioniranja počinitelja, jednako kao što kriminalistički profil bez psihološkog segmenta, ostaje nedorečen. Stoga možemo zaključiti da je psihološki profil mehanizam potreban za donošenje konkretnih zaključaka kod kriminalističkog profiliranja. Psihološko profiliranje se bazira i na kriminalističkim spoznajama prikupljenim tijekom svih faza kriminalističkog istraživanja, a istovremeno služi za razumijevanje i donošenje budućih odluka i smjernica.

„Psihološkim profiliranjem, ovaj aspekt povezuje se sa emocionalnim, konativnim (motivacionim) i (anti)socijalnim aspektom datog zločina. Psihološki profil trebao bi biti pouzdan, validan i koristan rezultat istraživanja i promišljanja o izvjesnom zločinu. Kako psihologija i psihijatrija nemaju snagu prirodnih nauka, ostavljaju mnogo prostora za subjektivne procjene, tumačenja, projekcije i anticipacije. Stoga svaku hipotezu o ličnosti, ponašanju i afektivnom stanju počinioca treba uzimati s rezervom i potkrepljivati argumentima, fizičkim dokazima i odgovarajućim dijelovima izvještaja policijskih službenika sa mjesta zločina.“¹⁹

Psihološki profil se oslanja na činjenicu da je ljudsko ponašanje u velikoj mjeri rezultat nesvjesnih procesa koji se odigravaju u čovjeku. Na temelju proučavanja ljudskog ponašanja može se zaključiti mnogo o ličnosti i životu osobe, njenoj prošlosti i socijalnoj interakciji, a rezultate takvog profiliranja moguće je koristiti i u prognozama budućeg ponašanja.

Gregori Bateson opisuje čovjeka i um kao kibernetički sustav, i u to uključuje tijelo, unutarnje i vanjsko ponašanje i okolinu.²⁰

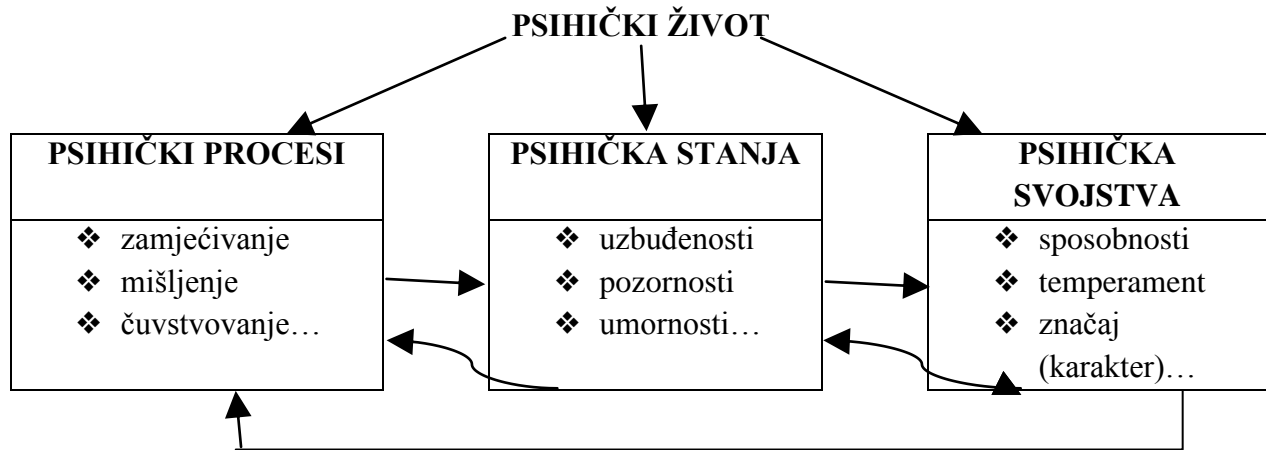
Psihički život uvjetuje ponašanje i time je povezan i sa posljedicama takvog ponašanja.

---

¹⁹ Ibid. Repišti, S. (str. 129)

²⁰ Schutz i sur.; NLP, teorija i praksa neuro-lingvističke psihoterapije. Zagreb: Medicinska naklada, 2003. Str. 109.

Psihički život tvore tri glavna oblika (forme): psihički procesi, psihička stanja i psihička svojstva, što je pojednostavljeno shematski prikazano na slici 1.;²¹

Slika 1; Shematska razdioba psihičkog života (prilagodeno po B. L. Pokrovskom, 1974.)

Kao što iz shematskog prikaza vidimo, između tri oblika psihičkog života postoji stalna uzajamna veza i međutjecaj, u čemu se očituje jedinstvo ljudskog psihičkog života.²²

Izradom psihološkog profila moguće je spoznati aspekte psihičkog života počinitelja čiji profil se izrađuje, koji kao što je već navedeno, moraju biti pouzdani jer se na njima temelji donošenje daljnjih odluka.

Ponašanje čovjeka, njegove navike, pa i fizičke bolesti, posljedica su dubokih unutarnjih procesa. Stare izreke koje koristimo, poput: „Ideš mi na jetra“, „Srce će mi puknuti od boli“ i sl., prema nekim tumačenjima zaista imaju podlogu u interakciji emocija i pojedinih organa. Tradicionalna kineska medicina primjerice, povezuje emocije sa nastankom bolesti tumačeći da je svaki organ povezan s određenom emocijom. Tako je, prema njenom tumačenju jetra povezana sa ljutnjom, pluća sa tugom, bubrezi sa strahom itd. pa se takva emocionalna stanja očituju u poremećajima ili bolestima tih organa. Ova saznanja su također korisna profileru, obzirom da mogu upućivati istovremeno na zdravstveno stanje počinitelja i na moguća buduća djelovanja.

²¹ MORH, Vojna psihologija 1. dio (str. 7)

²² MORH, Vojna psihologija. 1. dio (str.7)

Mjesto počinjenja kaznenog djela je na neki način i slika psihološkog stanja počinitelja (da li je pedantan, agresivan, ljut...), ali i njegovih fizičkih karakteristika (visok, nizak, jak...).

Isto tako na mjestu počinjenja kaznenih djela možemo dobiti i sliku njegovog zdravstvenog stanja ukoliko je iza sebe ostavio kakve sekrete (krv, slinu i sl.), što je također od važnosti za izradu psihološkog profila. Primjerice, ako osoba oboljela od HIV-a čini seriju seksualnih delikata, jedna od teza koje je moguće postaviti jest da je ljut i osvetoljubiv pa želi zaraziti i druge. Sličan primjer je sa teroristima samoubojicama bombašima, koji prije samoubilačkog napada u sebe uštrcavaju krv zaraženu HIV-om, kako bi kod eksplozije, njihovi dijelovi tijela došli u kontakt sa preživjelim žrtvama i na taj ih način zarazili. Iz takvog načina djelovanja, mogu se izvući zaključci na kojima se temelji psihološki profil.

U kontekstu izrade kriminalističkog profila terorista, njihov psihološki profil je vrlo bitan segment cjelokupnog kriminalističkog profiliranja kako sa aspekta samog djelovanja tako i sa aspekta regrutiranja osoba u terorističke redove.

3.1.2. GEOGRAFSKO PROFILIRANJE

Kao i psihološko, geografsko profiliranje možemo svrstati u važan i koristan dio kriminalističkog profiliranja. Koristi i mogućnosti geografskog profiliranja su višestruke. Naime, poznato je da su određene geografske karakteristike povezane sa određenim ponašanjima, što, između ostalog, opisuje i izreka „Prilika čini lopova“. Kompleksnost tih prilika uvelike ovisi o dostupnosti, jednostavnosti, kamufliranosti samog mjesta i dr., ali i vremenu, kako vremenskom razdoblju tako i vremenskim uvjetima (dan-noć, ljeto-zima i sl.). Iz toga proizlazi da geografsko profiliranje uključuje i vremensku komponentu.

Mjesto počinjenja kaznenog djela je ne samo nositelj korisnih informacija nastalih izvršenjem kaznenog djela već i njihov izvor koji nam neprestano govori o počinitelju i okolnostima. Njegova analiza podsjeća na puzzle koje u rukama vještog profileru daju jasnu sliku o počinitelju, njegovom životu, navikama, ali i mogućim budućim djelovanjima.

Prema Cacan²³, geografsko profiliranje koristimo da:

- „utvrdimo koja djela su povezana, a koja ne (npr. koja djela su počinjena od istog ili istih počinitelja, a koja ne),
- predvidimo karakteristike počinitelja odgovornog za seriju učinjenih djela (gdje najvjerojatnije žive, koja znanja posjeduju, iz koje oblasti...),
- objasnimo povezanost između djela i lokacije na kojoj se dogodilo djelo, kao na primjer zašto određene lokacije „privlače“ kriminal, zašto su određena mjesta često viktimizirana, a druga ne i dr.,
- geografsko profiliranje pomaže policiji i drugim službenim organima da pravilno usmjere prevenciju kriminaliteta na određena mjesta i na odgovarajući način“.

U istom članku, Cacan ističe da su velik doprinos teoretskoj podlozi geografskog profiliranja dale teorije koje objašnjavaju kriminalno ponašanje ljudi, a naročito: Teorija rutinskih aktivnosti, Kružna teorija aktivnosti individua, Mape uma individua, Teorija o vremenskom rasporedu krivičnih djela, koje u članku i detaljno opisuje pod podnaslovom „Kriminalističko profiliranje – teorijske postavke“.

3.1.2.1. **Teorijske postavke geografskog profiliranja**²⁴

a) Teorija rutinskih aktivnosti (Routine activity Theory – RAT)

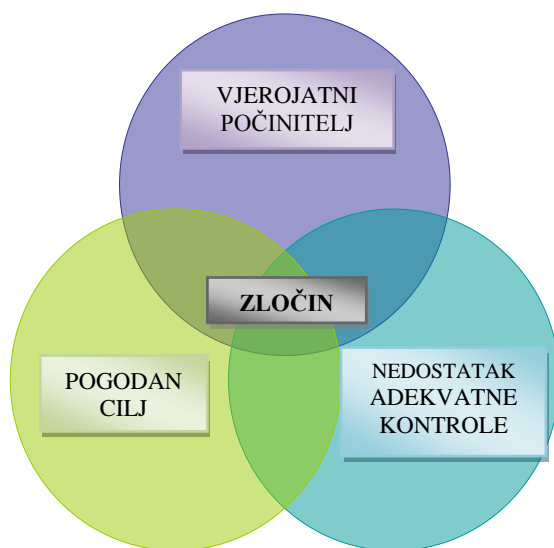
Kao što joj i samo ime kaže, teorija rutinskih aktivnosti je povezana sa životnom rutinom počinitelja. Rutina stvara osjećaj sigurnosti i kontrole, ne zahtjeva značajan izlazak iz tzv. „zone komfora“, ali ujedno predstavlja opasnost od prevelikog opuštanja koje kao posljedicu mogu imati nepažnju, koja, u slučajevima počinjenja kaznenih djela, može olakšati pronalazak počinitelja.

---

²³ Cacan, Aida. Geografsko profiliranje počinitelja u kriminalističkoj istrazi serijskih krivičnih djela.// Kriminalističke teme, časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. Godište X, Broj 3-4.2010. str. 158.-159., URL: <http://krimteme.fkn.unsa.ba/index.php/kt/article/viewFile/42/Full%20Text> (2014-11-25)

²⁴ Usp. Ibid. Str. 158-160.

„Teorija rutinskih aktivnosti polazi od toga da većina ljudi sve svoje aktivnosti obavlja u nekoliko ograničenih, njima najdostupnijih, područja i to: područje gdje žive, gdje rade, gdje stupaju u društvenu interakciju sa drugim ljudima i sl. (...) Na osnovu ovoga, može se očekivati da će se i počinjenja kaznenih djela odvijati na geografskom području na kojem počinitelj radi, živi i sl. s obzirom da počinitelj dobro poznaje prostorni raspored tog područja, strukturu ljudi, te na taj način mu je i lakše pronaći „pogodnu“ žrtvu.“

Slika 2; grafički model teorije rutinskih aktivnosti;²⁵

Iz ovog grafičkog modela Teorije rutinskih aktivnosti možemo zaključiti da do izvršenja kaznenog djela, prema toj teoriji, dolazi kada su ispunjena tri uvjeta: motivirani počinitelj, pogodna žrtva i nepostojanje kontrole (zaštite).

²⁵ URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0f/Routine_activity_theory.png/300px-Routine_activity_theory.png (2017-11-25) preveo: Zlatko Černi

Primjenjivost Teorije rutinskih aktivnosti u profiliranju terorista

Specifičnost terorizma s obzirom na motive i ciljeve ovu teoriju odbacuje kao važniju u profiliranju terorista, međutim, rekao bih da ona i nije sasvim neprimjenjiva kod predviđanja mjesta izvršenja terorističkih akata. Naime, infiltriranje terorista u zajednicu u kojoj namjeravaju realizirati teroristički akt, zahtjeva stvaranje rutine u smislu prilagodbe njih samih (prilagodba na okolinu, bez obzira što je ta lokacije već unaprijed odabrana, ispitivanje raznih mogućnosti i sl.), ali i u smislu stvaranja slike o sebi koja kod ostalih neće pobuđivati sumnju. U tom smislu, zadovoljena su sva tri elementa ove teorije: terorist kao motivirani počinitelj, pogodne žrtve (u ovom slučaju je cilj masovnost, dakle što više žrtava) i pogodnost izvršenja s obzirom na izostanak prisutnih zaštitnih mehanizama ili su ti zaštitni mehanizmi percipirani i odabrani kao mete (žrtve).

U smislu šire koncepcije ove teorije, iz koje je iznikla poznata latinska poslovice :“*Occasio facit furem*“²⁶, možemo razlučiti da terorizam nije situacijski delikt već planirani i osmišljeni akt koji za izvršenje ciljano bira pogodnu situaciju kako bi tim činom odaslao poruku. Dakle, cilj terorističkog akta nije korištenje pogodne prilike da bi se usmrtio određeni broj osoba već da se smrtonosnim djelovanjem na što veći broj ljudi, stvori takvo psihološko ozračje koje će stvoriti pogodno tlo za provođenje stvarnih terorističkih ciljeva.

b) Kružna teorija aktivnosti ljudi (individua)

Kružna teorija aktivnosti se, prema Cacan (2010), temelji na postavci da većina počinitelja stanuje u blizini mjesta počinjenja kaznenih djela te da broj kaznenih djela proporcionalno opada, sa povećanjem udaljenosti od mjesta stanovanja počinitelja. Ukoliko bi se na karti nacrtao krug koji obuhvaća počinjena kaznena djela, unutar tog kruga bi bilo moguće pronaći počinitelja (njegova adresa stanovanja, rada ili pretežnog boravka).

Kružna teorija aktivnosti podsjeća na lokacijsku teoriju koja se u ekonomiji bavi pitanjima koje su to lokacije koje pružaju maksimalnu ekonomsku dobit sa ulaganjem minimalnih napora, a temeljem kojih zaključaka se određuju mjesta na kojima će biti trgovine.

---

²⁶ „Prilika čini lopova“

Kružna teorija se također oslanja na teoriju rutinskih aktivnosti, a podrazumijeva da počinitelji kaznenih djela nastoje uložiti što manje napora, neće gubiti vrijeme na putovanja kako bi izvršili kazneno djelo već će ga izvršiti u određenoj zoni mjesta stanovanja, kretanja, rada ili sl.

Slaviček i Doležal (2012)²⁷ koriste naziv „kružna hipoteza“ koja obuhvaća dva modela počinjenja kaznenih djela s obzirom na blizinu i povezanost počiniteljeva doma i „počinjenih kaznenih djela“, a to su model „razbojnik“ i model „putnik“.

„Razbojnik“ model opisuje počinitelja koji napada izvan svog mjesta stanovanja, no njegov je dom još uvijek unutar kruga počinjenih kaznenih djela i definiran je s dvjema najudaljenijima lokacijama kaznenih djela. S druge strane, „putnik“ napušta generalnu lokaciju svog doma kako bi počinio kazneno djelo u drugoj geografskoj regiji, kasnije napuštajući to područje i vraćajući se opet u područje svog doma“.²⁸

Primjenjivost Kružne teorije kretanja ljudi u profiliranju terorista

Kroz ovu teoriju, teroriste možemo sagledavati kao „putnike“, obzirom da njima nije strano putovanje odnosno migriranje radi počinjenja terorističkih akata. Poveznicu s modelom „razbojnika“ bismo mogli zapaziti u činjenici da su ogranci terorističkih organizacija rasprostranjeni po svijetu pa se izvršenje terorističkih akata, prebacuje na ogranke koji već postoje u pojedinim zemljama. Međutim u ovom slučaju, zločin se najčešće ne događa u mjestu gdje počinitelj živi, već počinitelj dolazi živjeti u mjesto gdje namjerava počiniti zločin. To je bliže ekonomskoj lokacijskoj teoriji, gdje trgovački lanci postavljaju trgovine u mjestima gdje percipiraju dobit. Dakle, lokacija se bira na osnovi određenih parametara i potom se na tu lokaciju postavljaju izvršitelji.

---

²⁷ Usp. Slaviček, Irena; Doležal, Dalibor. Kriminalističko profiliranje // HRČAK : Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, Vol. 48, No.2 , studeni, 2012. , str.165-166.;
URL: file:///C:/Users/Zlatko/Downloads/Slavicek_2_2012.pdf (2017-12-26)

²⁸ Ibid.

c) Mape uma ljudi

Polazište ove teorije, prema Cacana, je unutarnja interpretacija okoline koju svaki čovjek ponaosob razvija, naročito kada se govori o području u kojem žive ili u kojem se uobičajeno kreću. Ono što je najinteresantnije jest da ovako formirane mape uma ne moraju točno reprezentirati realnost nego predstavljaju percepciju svake individue na osnovi njihovog iskustva i unutarnjeg doživljaja stvarnosti.²⁹ S obzirom da na počinjenje kaznenih djela na određenom području može utjecati kreirane mape uma individue o tom području, geografski raspored počinjenih kaznenih djela može pomoći shvaćanju odnosa počinitelja, njegovog doživljaja tog područja. (Cacan, 2010.)

Mape uma su kognitivne mape i njihovo stvaranje ovisi o iskustvima, vještinama, spoznajama i sl. pojedinca. Svatko gleda na svijet iz svoje mape svijeta. Ako petero ljudi promatra isti događaj, svatko od njih će taj događaj opisati na drugačiji način.

„U šetnji šumom doživljaji umjetnika, drvosječe i botaničara biti će veoma različiti: oni će opažati potpuno različite stvari. Idemo li svijetom u potrazi za ljepotom, naći ćemo je. Tražimo li probleme, naći ćemo ih. Ili kako stara arapska uzrečica kaže: „Sit i gladan različito gledaju na krišku kruha“.³⁰

„Prema definiciji, kognitivne su mape prirodni sistem organizacije informacija.. Svi ljudi stvaraju svoje kognitivne mape pomoću kojih savladavaju prostor i daju značenje različitim mjestima.“³¹

---

²⁹ „npr. Mapa uma individua, u pogledu centra grada u kojem žive, umnogome će se razlikovati u zavisnosti da li do tog područja grada putuju koristeći sredstva javnog prijevoza ili pješake i sl.“ (Usp. Cacan, 2010. Str. 160.)

³⁰ O'Connor, J., Seymour, J.: NLP, uvod u neurologvističko programiranje, TELEdisk, 2009., str.21.

³¹ Perinić, Lea. Urbani prostor i kognitivizam // HRČAK : Časopis za kulturalne studije, Vol. No.1 , 2010. str.105. URL: file:///C:/Users/Zlatko/Downloads/lea_perinic_urbani_prostor_i_kognitivizam.pdf (2018-1-3)

Primjenjivost teorije o mapama uma u profiliranju terorista

Mape uma ili kognitivne mape primjenjive su kod profiliranja terorista jer lako ukazuju na ciljeve terorističkih djelovanja, što je vrlo važno u procjeni budućeg djelovanja odnosno detektiranja mogućih mjesta za terorističke napade.

Mape uma su sastavni dio psihološkog profiliranja, međutim na temelju njih je moguće procijeniti lokaciju izvršenja i sl.

d) Teorija o vremenskom rasporedu kaznenih djela

Cacan u svom radu ne obrazlaže detaljno teoriju o vremenskom rasporedu kaznenih djela, no smatram bitnim istaknuti važnost vremenskog rasporeda kaznenih djela u sklopu geografskog profiliranja, obzirom da je vrijeme počinjenja kaznenog djela (*tempore criminis*) neodvojivo od mjesta počinjenja kaznenog djela (*locus delicti*) pa se međusobno stapaju prilikom izrade kriminalističkog profila.

Geografija kao dinamična društvena znanost obuhvaća nepregledne mogućnosti istraživanja čiji rezultati su primjenjivi u beskonačnom moru ljudskih interakcija. Ona sintetizira otkrića raznih znanosti i kao takva neizostavno ide „ruku pod ruku“ s kriminalističkom strukom.

Vrijeme u kojem počinitelj djeluje može ukazati i na njegov način života i rada, ali i specifičnosti prostora na kojem se vrši kazneno djelo; da li je pogodno kao objekt napada noću (izostanak osvjetljenja, završetak radnog vremena i sl.) ili danju (u određeno vrijeme slaba fluktuacija ljudi i sl.). Rezultati vremenske analize ponašanja počinitelja su, između ostaloga, važni za poduzimanje ostalih mjera i radnji u sklopu kriminalističkog istraživanja (racija, zasjeda, pojačane opservacije...), a isto tako mogu ukazati na povezanost niza kaznenih djela kao i dati smjernice da li su kaznena djela planirana ili uvjetovana slučajem.

Vrijeme počinjenja kaznenih djela odnosno vremenski raspored većeg broja kaznenih djela za koje postoji sumnja da bi mogla biti povezana u smislu kriminalističkog profiliranja,

uvelike se razlikuje od pravnog definiranja *tempore criminis* pa stoga profiler značajno ne zanima pravni okvir izvršenja prilikom izrade kriminalističkog profila.

Nadalje, raspored kaznenih djela ovisi i o godišnjem dobu, vremenskim uvjetima i sl. Primjerice, u zimskim mjesecima, kaznena djela će većinom biti usmjerena u kontinentalnim dijelovima, dok će se u ljetnim mjesecima veći usmjeriti na područja na kojima ljudi koriste godišnji odmor i sl.

Primjenjivost teorije o vremenskom rasporedu kaznenih djela u profiliranju terorista

Ova teorija ima značajnu ulogu u profiliranju terorista. Zahvaljujući dosadašnjim iskustvima i analizama, na temelju vremenskog rasporeda terorističkih napada, moguće je predvidjeti da će i buduća djelovanja biti usmjerena u vrijeme kada se na ciljanom području okuplja velik broj ljudi.

„Ova metoda predstavlja alat za upravljanje prostornim podacima kod istraživanja uzajamno povezanih, serijski počinjenih kaznenih djela poput ubojstva, razbojstva, silovanja, otmice, terorizma, kriminaliteta povezanog s drogom, teških krađa i podmetanja požara koristeći geometriju povezanih lokacija niza kaznenih djela (Rossmo, 1995; Levine, 2009). Na taj način identificiraju se vjerojatne površine ugroze ili rizika (*org. jeopardy surface*) integrirane u virtualne mape koje prikazuju kriminalna područja – geoprofile. Geografski profili dobivaju se algoritmom koji opisuje i povezuje prostorni slijed lokacija kaznenih djela ili proces progona žrtve (*org. criminal hunting process*) usmjeravajući kriminalističko istraživanje na vjerojatno ponašanje počinitelja u prostoru. Povezivanje ovih lokacija i kriminalnih događaja ispituje se *modus operandi* i „potpis počinitelja“, a istodobna analiza kriminalističkog istraživanja uključuje prikupljanje saznanja o osobnim obilježjima počinitelja na temelju materijalnih i osobnih izvora podataka.“³²

---

³² Butorac, K., Geografija kriminaliteta – kriminološki i kriminalistički diskursi, Polic.sigur. (Zagreb), god.20(2011.),br.3, str.374.

Cacan (2010.)³³ pronalazi mjesto geografskom profilu u kriminalističkoj istrazi na slijedeći način:

1. počinjeno kazneno djelo
2. kaznena djela su istražena na „tradicionalne“ kriminalističke načine istraživanja
3. zaključeno je da počinjena kaznena djela potječu od istog počinitelja
4. formiran je psihološki profil nepoznatog počinitelja
5. formiran je geografski profil nepoznatog počinitelja
6. formiraju se nove istražne strategije i poduzimaju aktivnosti u skladu s njima.

Prije početka izrade geografskog profila počinitelja kaznenih djela neophodno je izvršiti niz određenih operativnih radnji i to (prema Kocsis, 2006)³⁴:

1. Detaljno analizirati spise predmeta što se posebno odnosi na: izjave svjedoka, obdukcijske nalaze, ukoliko su dostupni psihološki (tipološki) profili počinitelja, izvješća s očevida mjesta događaja i sl.
2. Obaviti razgovore sa istražiteljima koji vode istragu i obaviti uspostaviti suradnju s njima
3. Ukoliko je moguće posjetiti mjesta događaja
4. Analizirati lokalne statistike kriminaliteta i demografske podatke,
5. Analizirati ulice, prostorno uređenje i prometnice područja kaznenih djela
6. Sačiniti sveukupnu analizu stanja i izvješće o njemu.

3.1.2.2. **Koraci u izradi geografskog profila**³⁵:

1. Određivanje podobnosti
2. Provjera i identifikacija informacija
3. Izrada mape
4. Osnovni krug mjerenja
5. Stopa centriranosti doma počinitelja (Rate of domocentricity - ROD)

---

³³ Ibid. Cacan str. 161.

³⁴ Ibid. Cacan. Str. 161.

³⁵ Cacan, Aida. Usp., str. 161-164

6. Grupiranje
7. Razumijevanje okoliša
8. Prilagođavanje profila
9. Tumačenje profila

AD 1.) Određivanje podobnosti

Geografsko profiliranje nije primjenjivo kod svakog kaznenog djela, obzirom da ovaj vid profiliranja polazi od pretpostavke da se radi o počinitelju koji ima svoju „bazu“ odakle kreće u počinjenje djela.

„Praksa je pokazala izuzetne rezultate profiliranja kaznenih djela sa karakteristikama interpersonalnog nasilja, kao npr. serijska silovanja, serijska ubojstva, namjerno podmetanje požara, bombaški napadi, terorizam, serijske pljačke, homicid, zlostavljanje djece, dok ekonomska, privredna kaznena djela poput obične pljačke, provale, nisu pogodna za geografsko profiliranje. (...) Iako je moguće izraditi profil u na osnovi samo dvije lokacije, većina stručnjaka preporučuje da taj broj ne bude manji od četiri ili pet lokacija u ovisnosti od programa koji se koristi“. (Kocsis, 2006, prema Cacan, 2010).

AD 2.) Provjera i identifikacija informacija

Za donošenje zaključaka u profiliranju, neophodno je što više kvalitetnih, istinitih informacija. Izuzev već spomenutih informacija o broju lokacija kaznenih djela, vrlo je važno da ta djela budu iz iste serije, počinjena od istog počinitelja. Također je važno odrediti redoslijed počinjenja kaznenih djela, čime do izražaja dolazi važnost vremenskog aspekta geografskog profiliranja.

AD 3.) Izrada mape

U kriminalističkim filmovima često se može vidjeti kako istražitelji kod proučavanja povezanosti počinjenih serijskih kaznenih djela i pokušaja predviđanja novih kaznenih djela u toj seriji, a u cilju lociranja počinitelja i njegova uhićenja, zastavicama ili čavlicima označavaju

na karti mjesta zločina, odnosno mapiraju. Danas u kriminalističkoj praksi mapiranja se najčešće rade kompjutorski, postoje programi za geografsko profiliranje. Da bi rezultat bio pouzdan, takvom programu je neophodno što više informacija (detalja).

„Ova mapa mora sadržavati dovoljno detalja, naročito nazive ulica, njihovu rasprostranjenost, ali i druge geografske i strukturalne značajke kao što su mostovi, rijeke, glavne prometnice cestovnog, ali i željezničkog prometa i dr.“³⁶

„Nakon prikupljanja svih relevantnih podataka i lokacija te nakon unošenja bitnih geografskih i strukturalnih značajki regije, unošenje lokacija na mapu može započeti. Svaka koordinata mora biti unijeta točno i precizno na mapu, a potrebno je i adekvatno označiti kronološki red kaznenih djela odnosno lokacija. U slučajevima postojanja pomoćnih lokacija preporučuje se označavanje sa drugačijim simbolima ili drugom bojom, ali i dalje se ovdje mora voditi računa o preciznosti i jasnoći unesenih koordinata.“³⁷

AD 4.) Osnovni krug mjerenja

Nakon mapiranja, sva mjesta na kojima su počinjena kaznena djela iz serija opcrtaju se kružnicom i to na način da se „dvije najudaljenije lokacije na karti spoje ravnom linijom koja, nakon što se nacrtava krug, postaje presjek tog kruga. Tada kružnica okružuje sva mjesta zločina počinjena na određenom području, od istog počinitelja i u istom krugu se najvjerojatnije nalazi i „baza“ tj. mjesto prebivališta počinitelja.

AD 5.) Stopa centriranosti doma počinitelja (Rate of Domocentricity -ROD)

„S obzirom da se osnovno kružno mjerenje obavlja na osnovi postojećih informacija o počinitelju, odnosno na osnovu raspoloživih lokacija o mjestima kaznenih djela, ostaje nepoznato koliko kaznenih djela demonstrira obrazac kretanja počinitelja“³⁸.

---

³⁶ Cacan, Aida. Op.cit. str. 162.

³⁷ Ibid.

³⁸ S obzirom da se radi o serijskim kaznenim djelima postoji mogućnost da u trenutku izrade geografskog profila istražitelji ne raspolažu informacijama o svim lokacijama kaznenih djela te u tom slučaju ukoliko postoji barem jedna lokacija kaznenog djela koja se nalazi izvan osnovnog kruga mjerenja, a koja je u datom trenutku nepoznata

„ROD se preporučuje kada imamo najmanje četiri lokacije kaznenog djela i na osnovi osnovnog kružnog mjerenja predviđamo moguće područje lokacije počinitelja.(...) Bitno je naglasiti da se ROD primjenjuje samo kod kaznenih djela kod kojih je evidentan obrazac kretanja počinitelja.“³⁹.

AD 6.) Grupiranje

Za ovaj korak je neophodno postojanje većeg broja serijskih kaznenih djela i dulje vrijeme praćenja njihovog kretanja kako bi se mogli donijeti zaključci o grupiranju. Ukoliko dolazi do specifičnog grupiranja na određenom mjestu, svakako treba sagledati moguće razloge takvih grupiranja uzimajući u obzir specifičnost tog područja.

AD 7.) Razumijevanje okoliša

Kao što je rečeno u prethodnom koraku, važno je sagledati konfiguraciju i karakteristike područja na kojem dolazi do grupiranja kaznenih djela. Isto tako kod zaključivanja o mjestu boravišta počinitelja, važno je uzeti u obzir da se radi o području gdje je stanovanje moguće.

AD 8.) Prilagođavanje profila

Prilikom izrade geografskog profila, ali i općenito svakog profila iznimno je bitno prilagođavanje profila, a naročito ukoliko se radi o novim informacijama vezanim za kaznena djela ili počinitelja. Geografski profil ne može se formirati na trajno vrednovanim informacijama. (...) Iz ovog razloga sve dodatne informacije, a posebno informacije o novom kaznenom djelu i razvoju novih metoda mjerenja ili crtanja mapa lokacija treba obavezno uzeti u razmatranje i geografski profil prilagoditi u skladu sa njihovim sadržajem.⁴⁰

---

istražiteljima, lokacija počinitelja bi se mogla nalaziti izvan područja koje obuhvaća krug, a geografski profil počinitelja bi vodio u pogrešnom smjeru istražitelje i istragu. (Cacan, Aida. Op cit. Str. 163.)

³⁹ 69% predviđanja temeljena na ROD-u dokazala su da se lokacija počintelja nalazila unutar kruga ocrtanog po ROD-u u odnosu na predviđanja prema osnovno kružnom mjerenju (Cacan, Aida. Ibid.).

⁴⁰ Cacan, Aida. Op.cit. str. 164.

AD 9.) Tumačenje profila

Tumačenje geografskog profila odnosi se na čitanje odnosno tumačenje izrađenih mapa.

Npr. ukoliko se sa mape može zaključiti da su djela vrlo često smještena u blizini specifičnih područja ili institucija, kao npr. sva ubojstva izvršena na područjima u blizini kino dvorana ili recimo da su ubojstva izvršena u područjima udaljenim od naseljenih mjesta predviđenim za određene svrhe kao recimo ribolov. Iz navedenog, može se dodatno spoznati o sklonostima i sposobnostima počinitelja.⁴¹

3.1.2.3. Geografsko profiliranje uz pomoć računalnih sustava

U današnje vrijeme postoje računalni sustavi (kompjutorski softveri) koji objedinjuju veliku količinu podataka i skraćuju vrijeme izrade geografskog profila.

Cacan (2010.) navodi da su neki od specijalnih programa koji se danas najviše koriste: CrimeStat program, Dragnet, Predator i Rigel Analyst te daje opise za iste, od kojih ću ovdje izdvojiti CrimeStat program i Dragnet:

CrimeStat program je statistički program koji omogućava izradu mapa zločina.. Temelji se na šest općih rutina i to: procjena: putovanje radi počinjenja kaznenih djela, prostorni raspored, analiza udaljenosti, hot-spot analiza, interpolacija i prostorno vremenska analiza (Rich,Shively, 2004, prema Cacan, 2010). Program analizira serijska kaznena djela te razmještaj lokacija kaznenih djela s ciljem pronalaska modela kretanja počinitelja i njegovog polazišta, odnosno najčešće mjesta stanovanja, a uključuje i modele za predviđanje kaznenih djela i njihove moguće lokacije, procjenjuje način putovanja počinitelja od mjesta njegovog stanovanja do lokacije mjesta zločina te predviđa daljnji, najvjerojatniji smjer kretanja počinitelja. (prema Cacan, 2010).

---

⁴¹ Cacan, Aida. Op.cit. fusnota. Str. 164-165.

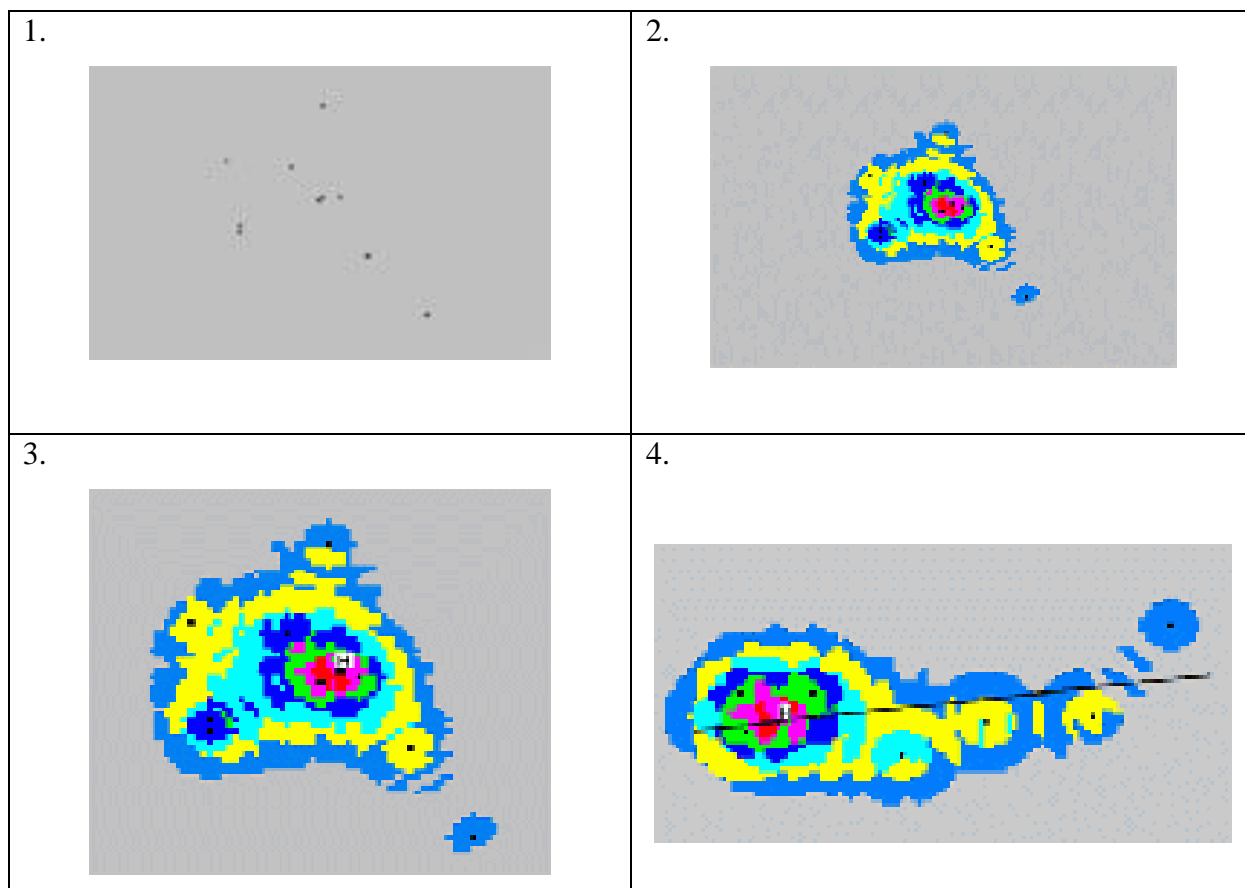
„Putovanje radi počinjenja kaznenog djela“ odnosi se na udaljenost između neke stalne lokacije počinitelja tzv. njegovo polazište i lokacije na kojoj je izvršeno kazneno djelo. Veliki broj istraživača smatra da će počinitelji kaznenih djela nastojati počinite kazneno djelo što je bliže moguće mjestu gdje žive, odnosno da „većina individua je spremna putovati samo određenu udaljenost da obavi određene poslove (NCIS Conference Dr. Kim Rosso). S tim u vezi postoje i još neke varijante kao npr. da su stariji počinitelji spremni dalje putovati radi počinjenja kaznenog djela nego mlađi počinitelji, da će serijski pljačkaši banaka putovati dalje nego obični provalnici i dr. Postoje i slučajevi kada se počinitelji svjesno trude da odaberu nasumično lokaciju na kojoj će počiniti kazneno djelo međutim, mogu naići na brojne prepreke poput da na nasumičnoj lokaciji ne mogu pronaći žrtvu ili je previše potencijalnih svjedoka i sl. te koliko god se počinitelj trudio da svoj odabir lokacije učini nasumičnim, on time gubi kontrolu nad onim što čini i u velikom broju slučajeva će se završiti lošije po njega i njegove namjere.“⁴²

Program „Dragnet“ je geografski paket za utvrđivanje prioriternih područja koji radi tako da, koristeći lokacije serije kaznenih djela, utvrđuje područja oko tih lokacija koja sadrže vjerojatnu lokaciju počiniteljeva doma. Prioriteti su opisani legendom, s time da „toplije“ boje sugeriraju visoke prioritete, a „hladnije“ boje sugeriraju niži prioritet. Karta može ukazati na prisutnost više od jednog fokusa za istražitelje, što može ukazivati i na više od jednog počinitelja (kao takvo, u tom kapacitetu može se reći da sustav ima sposobnost povezivanja slučajeva)⁴³

---

⁴² Cacan, Aida. Op.cit. str.168

⁴³ Slaviček, Doležal, 2012. Str. 166.

Slika 3. koraci u izradi karte programom „Dragnet“⁴⁴;

- 1- U prvoj fazi korisnik unese lokacije zločina. Na karti svaka od crnih točaka predstavlja mjesto zločina.
- 2- Korisnik zatim pokreće analizu kako bi stvorio mapu s prioritetima, pomoću ključa:

- 3- Dodatni detalji mogu ukazivati na postojanje više od jednog počinitelja. Na fotografiji 3, desno dolje označeno je moguće mjesto stanovanja počinitelja.
- 4- Mapa s prioritetima koja uključuje i strukturnu osovину dobivenu analizom u sustavu Dragnet. Ova se opcija može koristiti za označavanje bilo kojeg linearnog struktuiranja koji postoji unutar serije prekršaja. Rezultati (linija) mogu se zatim koristiti s lokalnim poznavanjem prometnih mreža i specifičnim informacijama kao što je vrijeme prekršaja radi stvaranja proaktivnih strategija.

⁴⁴ Dragnet. URL: http://www.i-psy.com/publications/publications_dragnet.php (2017-11-24)

3.1.2.4. **Kritike pouzdanosti geografskog profiliranja**

Da bi kompjutorski sustav ostvario maksimalnu efikasnost u formiranju geografskih profila počinitelja, potrebno je da budu ispunjeni određeni uvjeti⁴⁵:

- ✓ da se radi o serijskim kaznenim djelima, odnosno da ima više mjesta izvršenja kaznenih radnji
- ✓ da su kaznena djela počinjena od istog počinitelja
- ✓ pri izvršenju kaznenih djela počinitelj ne može biti u prolazu, odnosno da nasumično ne bira lokaciju izvršenja
- ✓ lokacija počinjenih kaznenih djela bi trebala biti u blizini mjesta stanovanja počinitelja, mjesta gdje radi i sl.
- ✓ potrebno je da počinitelj ima jednu polaznu točku iz koje kreće vršiti kaznena djela, npr. mjesto stanovanja

Primjenjivost geografskog profiliranja kod globalnih prijetnji

S ovog gledišta, jasno je da geografsko profiliranje nije u potpunosti adekvatno kod globalnih prijetnji kao što je terorizam, obzirom da gotovo niti jedan od ovih traženih uvjeta nije primjenjiv na tu problematiku. No, usprkos tome, ne bih odbacio značaj geografskog profiliranja u spoznavanju fenomena terorizma, shvaćanju funkcioniranja terorista te predviđanju budućih lokacija na osnovu određenih ponavljajućih elemenata koji se mogu utvrditi geografskim profiliranjem. Da bi geografsko profiliranje moglo donijeti rezultate u profiliranju terorista, tj. spoznavanju njihove lokacije, jasno je da ono mora biti prilagođeno i obuhvaćati globalnu, međunarodnu razinu.

Da to nije nemoguće, dokazuje i studija skupine istraživača, koji su otkrili da, „poput serijskih zločinaca, i velike bijele psine (*Carcharodon carcharias*) love uz visoku razinu usredotočenosti na lovinu. Svoj rad su objavili u časopisu *Journal of Zoology*. Koristeći način proučavanja jednak onome koji se koristi u kriminalistici, autori su pokazali da metoda tzv. geografskog profiliranja – matematička tehnika koja se uobičajeno koristi za hvatanje serijskih ubojica, može pomoći u proučavanju obrasca lova velikih bijelih psina. Autori studije su promatrali lokacije 340 napada morskih pasa na tuljane vrste *Arctocephalus pusillus pusillus* te podatke koristili kako bi im locirali utočišta i polazne točke napada, koje nisu mjesta na kojima

---

⁴⁵ Cacan, Aida. Op.cit. str. 165.

su najveće šanse za susret s tuljanima, već, prema istraživačima, predstavljaju ravnotežu između šanse za detekcijom plijena, mogućnosti ulova i razine kompeticije⁴⁶. Zanimljivo je da je studija također pokazala kako su mladi morski psi pokazali manje usredotočene obrasce traganja i nisu bili toliko uspješni u lovu, možda zato što ih veći morski psi isključuju iz svojih najboljih područja lova.- Steven Le Camber, stručnjak za geografsko profiliranje pri fakultetu School of Biological and Chemical Sciences at Queen Mary Sveučilišta u Londonu je izjavio da je geografsko profiliranje zanimljiv način proučavanja obrazaca hranjenja u životinja, a posebice je zanimljivo proučavati metode predacije. Načine lova morskih pasa iznimno je teško ispitivati te da će njihov rad biti zanimljiv za razumijevanje odnosa predatora i žrtvi.⁴⁷

Ovaj istraživački rad zapravo pokazuje da se rezultati geografskog profiliranja mogu koristiti kod proučavanja i zaključivanja različitih aspekata, a ne samo mjesta boravka počinitelja odnosno njegove polazišne točke.

Uz pomoć podrške računalne geografske karte se koriste ne samo za pozicioniranje, nego i za analizu kriminaliteta. S uvođenjem računalne tehnologije, postala je dostupna i kriminalistička analiza. Stoga se geografski informacijski sustav kao analitički instrument rabi za analizu obrazaca ili modela prostorne raširenosti kriminaliteta i proučavanje specijalnih odnosa između kriminaliteta i ostalih demografskih i društveno-ekonomskih čimbenika koristeći vizualno predočavanje specijalnih podataka.⁴⁸

---

⁴⁶ Kompeticija: odnos između dva organizma iste vrste (intrasecijska kompeticija) ili između dva organizma različitih vrsta (interspecijska kompeticija) u kojem se organizmi natječu za iste resurse (npr. hranu ili prostor) unutar ekosustava; Bioteka.hr URL: <http://www.bioteka.hr/modules/lexikon/entry.php?entryID=274> (2017-11-12)

⁴⁷ Likić, J., 2009.; Od Jacka Trbosjeka do velikih bijelih psina; novinski članak, objavljen na internetskoj stranici Biologija.com.hr; URL: <http://biologija.com.hr/modules/AMS/article.php?storyid=122> (2017-11-12)

⁴⁸ Butorac, K., Geografija kriminaliteta – kriminološki i kriminalistički diskursi, Polic.sigur.(Zagreb), god.20(2011.),br.3, str.372.

3.2. INDUKTIVNO I DEDUKTIVNO ZAKLJUČIVANJE

U literaturi koja pojašnjava metode kriminalističkog profiliranja neizostavno su ukomponirana dva načina logičkog zaključivanja na kojima se temelje gotovo sve metode kriminalističkog profiliranja. Radi se o induktivnom i deduktivnom pristupu u logici zaključivanja.

Induktivni profili se oslanjaju na statističko i/ili korelacijsko zaključivanje što znači da su informacije koje se nalaze u induktivnom profilu bazirane na vjerojatnosti (Turvey, 2002., prema Petherick, 2009b, prema Slaviček, Doležal, 2012).

Kovač u članku „Što je kriminalističko profiliranje“⁴⁹ to puno jasnije objašnjava ističući da induktivno profiliranje podrazumijeva pravljenje profila na temelju karakteristika već poznatih počinitelja koji su počinili slično kazneno djelo na sličan ili identičan način. Pristup koji se u ovim metodama koristi primarno je statistički, no upravo zbog toga u velikoj je mjeri spekulativan. Ovim metodama ne omogućava se donošenje sigurnih zaključaka jer statistički podaci ne moraju biti valjani, kako niti točno interpretirani. Profil počinitelja koji proizlazi iz ovog pristupa može sadržavati niz detaljnih karakteristika koji mogu, u jednom slučaju, točno i u potpunosti opisati počinitelja, dok u drugome slučaju, profil može biti u potpunosti pogrešan.

Deduktivno profiliranje uključuje logični i racionalni proces u kojem su karakteristike počinitelja direktne ekstenzije fizičkih dokaza (Petherick, Turvey, 2008., prema Petherick, 2009b. (...)) Deduktivni profil će tako pokušati utvrditi kako se novi dokazi uklapaju u profil, tj. mijenja li novo znanje trenutne hipoteze. Zagovornik takvog pristupa je Turvey (2008, prema Petherick, 2009b). (...) Iako se na prvu čini kao nedostatak važno je imati na umu da deduktivni profil radi s fizičkim dokazima i ne ulazi u nepoznate pretpostavke. Prema Turvey (2008; prema Petherick, 2009b) bolje je imati četiri točke za koje se može reći da su sigurne, nego njih 40 s upitnim osnovama.⁵⁰

---

⁴⁹ Kovač, Dario, Što je kriminalističko profiliranje? Istraži me.com 2014. URL: <http://www.istrzime.com/klinicka-psihologija/sto-je-kriminalisticko-profiliranje/> (2017-12-01)

⁵⁰ Slaviček, Doležal. Op.cit. str. 162.

Prema Kovaču (2014.), deduktivno profiliranje je svojevrsna suprotnost induktivnom pristupu i zasniva se na logičnom i racionalnom rezoniranju, gdje su fizički dokazi osnova zaključivanja o karakteristikama počinitelja. Ovim metodama ne ulazi se u spekulacije o mogućim karakteristikama, a sam profil sastoji se od relativno sigurnog zaključivanja o malom broju osobina koji sužavaju potencijalni krug osumnjičenika. Teško je reći koji je pristup profiliranju bolji. Tu dvojbu ilustrira hipotetski primjer:

„Uzrok smrti ženske osobe (22 godine) gušenje krvlju koje je nastalo kao posljedica ubodne rane u lijevom dijelu vrata. Postoje znakovi borbe na tijelu žrtve, kao i otisci prstiju oko usta ubijene koji su nastali kao posljedica začepjenja usta od strane počinitelja. Žrtva je pronađena u maloj slijepoj ulici u napuštenoj kući nedaleko od svoga doma. Ubijena je između 23,00 sata i ponoći. Policiji je bila poznata po promiskuitetnim aktivnostima. Na žrtvi i mjestu zločina nema tragova seksualnih aktivnosti.“

Je li bolje znati s visokom sigurnošću da je počinitelj ubojstva visok preko 180 cm, dešnjak, fizički jaka osoba i vjerojatno živi u istom dijelu grada ili taj dio grada dobro poznaje – što pokriva krug od 90 osoba i utjelovljuje deduktivni pristup..

Ili je bolje, s najčešće niskom sigurnošću, pretpostavljati da je počinitelj, osim spomenutih karakteristika, bijelac, dobi do 35 godina, samac, slabog socioekonomskog statusa, loš radnik ili nezaposlen, nema automobil, neobrazovan, slabih socijalnih vještina, dominantan, dobro poznaje žrtvu ili je jedan od prošlih „klijenata“ žrtve. Navedena procjena dobivena je induktivnim pristupom i u ovom slučaju, krug osumnjičenika sveden je na 7 osoba, od kojih je jedan, od prije policiji poznat svodnik.

Vidljivo je da svaka metoda ima određene prednosti i nedostatke, stoga je najbolje dobro poznavati sve metode profiliranja te pažljivim egzaminacijama odrediti pouzdanost svakog dokaza.⁵¹

Prema Pavišiću i sur. (2006;160), induktivna metoda sadrži podatke prikupljene: a) rezultatima promatranja i eksperimenata, b) stupnju reprezentativnosti promatranoga uzroka i c) postojanju međusobno povezanih induktivnih generalizacija, a kao pomoćne induktivne metode su navedene: a) promatranje, b) eksperiment, c) brojenje i d) mjerenje.⁵²

---

⁵¹ Kovač, Dario. Op.cit.

⁵² Pavišić, Berislav; Modly, Duško; Veić, Petar. Kriminalistika, knjiga 1., Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga, str. 160.

Također, Pavišić i sur. (2006;162) ističu da je u ishodištu induktivne metode osjetilno opažanje, dok deduktivna metoda u istu svrhu primjenjuje aksiome (očite istine koje se same ne dokazuju) i iz njih izvedene sudove, teoreme.⁵³

„Poremećaj između dogmatskog i deduktivnog prilaza, s jedne strane, i empirijskog i induktivnog, s druge, je osnovna greška koje bi se trebalo čuvati.“ -J.Pinatel⁵⁴

3.3. POVIJESNI RAZVOJ KRIMINALISTIČKOG PROFILIRANJA

Ljudi su od pamtivijeka imali naviku poistovjećivati izgled osobe sa njegovim karakterom, kao i karakter sa postupcima. I na temelju samog događaja ljudi procjenjuju što bi to moglo biti i tko bi to mogao počinuti. Dakle, nastanak formalnog profiliranja samo je logičan slijed običaja, koji je kroz svoj razvoj odbacio neutemeljena nagađanja i posvetio se konkretnim činjenicama proizašlima iz samog događaja ili izvedenima kroz razne grane znanosti.

„Aristotel (384-322. pr.n.e.) je tvrdio da su uzroci zločina bijeda i zločinačke pobude i navike.(...)“

Arapski mislioc Ibn Haldun (1332-1406) piše: „Čovjek je biće svojih navika i običaja, a ne svoje urođene prirode i temperamenta. Jer ono na što se ljudi priviknu, ubrzo postaje njima druga priroda.“ (...)

Montesquieu (1689-1775), istaknuti francuski mislilac je, povezujući društvene pojave s geografskom sredinom, smatrao da hladna klima na sjeveru djeluje na formiranje ljudi koji žive na tom području, da su oni zbog njena djelovanja izdržljivi, energični, slobodoljubivi i ratoborni, a da su, naprotiv, južni narodi zbog utjecaja tople klime lijeni, plašljivi i pokorni. Time je, bez obzira na to koliko je bio u krivu, upozorio na utjecaje vanjskih činilaca na ponašanje ljudi, što je bez sumnje doprinos nastojanju da se shvate uzroci svih ponašanja, pa i kažnjivih ponašanja. (...)

---

⁵³ Pavišić. B. i sur. Ibid.

⁵⁴ Sorokin, B., Magdalenic, I. Osnove socijalne psihologije. Zagreb. PFZ. 1982. Str. 37

Holbach⁵⁵(1723-1789) zastupa tezu da su ljudi plod određene sredine, da je njihovo ponašanje rezultat uvjeta u kojima žive, a ne njihove zle ćudi i slobodnog opredjeljenja kako će se ponašati.⁵⁶

S razvojem kriminologije, razvijale su se i teze o uzrocima delinkventnih ponašanja. U pokušaju razjašnjavanja uzroka delinkvencije razvile su se Biološko-psihološka, Sociološka te Kombinirana biološko-psihološko-socijalna orijentacija.

Stavljajući počinitelja kažnjivog djela u središte pažnje i tumačeći njegov način ponašanja razlozima biološke, prije svega antropološke prirode, najviše se u vrijeme početaka kriminologije istakao talijanski psihijatar koga neki nazivaju i ocem kriminologije, Cesare Lombroso (1836-1909) koji je postavio tezu da se čovjek rađa kao delinkvent (biološko-psihološka (antropološka) orijentacija). Delinkvencija je po njemu rezultat urođenih bioloških osobina čovjeka, kojih se on ne može odreći. Lombrosov „zločinac po rođenju“ ima ova fizička svojstva: nenormalno veliku ili malu lubanju, istaknutu donju čeljust, zabačeno, a nisko čelo, produženu ili šiljastu glavu, ispupčene jagodice, male nemirne oči ispod gustih obrva, tupast nos, preduge uši, tijelo i lubanja su asimetrični itd.⁵⁷

Jedan od predstavnika sociološke orijentacije, Gabriele Tarde (1843-1904), pravnik i dugogodišnji sudac, suprotstavljajući se tezi o naslijeđenim biološkim osobinama, je tvrdio da je osnovni činilac devijantnog ponašanja imitacija kao elementarna društvena i individualna pojava, a imitacija je proces koji se zbiva u socijalnim uvjetima međusobnih kontakata i utjecaja. Tek na osnovi vanjskih utjecaja u čovjekovoj psihološkoj sferi formiraju se motivi za određena ponašanja i navike takvih ponašanja.⁵⁸

Sintezu tih dviju orijentacija (biološko-psihološke i sociološke) izvršio je čuveni talijanski kriminolog Enrico Ferri (1856-1929). Po njemu je delinkventno ponašanje rezultat djelovanja antropološko-psiholoških dispozicija počinitelja i utjecaja socijalne sredine.

---

⁵⁵ Barun Paul Henri Thiry d'Holdbach, izvorno njemačkog imena Paul Heinrich Dietrich von Holdbach, bio je francuski filozof i enciklopedist njemačkog podrijetla. Autor poznatog filozofskog traktata „Sustav prirode“ i drugih filozofskih djela. (Wikipedija; URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Baron_d%27Holbach (2017-01-12)

⁵⁶ Horvatić, Željko. Elementarna kriminologija. Zagreb. Školska knjiga. 1992. Str. 28-29.

⁵⁷ Horvatić, Ž. 1992.Ibid. (str. 32-33)

⁵⁸ Horvatić, Ž. 1992. Ibid. (str. 33)

Od Lombrosa je pak preuzeo pojam zločinca koji je takav rođen i k tome dodao još neke kategorije delinkvenata pa je delinkvente raspodjelio u pet skupina: 1. rođeni zločinci (Lombrosova postavka), 2. duševno bolesni, 3. slučajni delinkventi, 4. delinkventi iz navike i 5. delinkventi iz strasti.⁵⁹

Prikaz razvoja kriminologije jasno naznačuje usku poveznicu sa kriminalističkim profiliranjem pa bismo mogli reći da se kriminalističko profiliranje zapravo i razvilo iz kriminologije.

Krajem 19. stoljeća, nepoznati je počinitelj (kasnije poznat samo kao Jack the Ripper) ubio pet prostitutki, koja ubojstva su ostala nerazriješena i stvorila su popriličan strah u javnosti. Stoga je londonska *Criminal Investigation Division*, suočena sa serijom nerješivih ubojstava, potražila pomoć doktora Thomasa Bonda⁶⁰ (Rumbelow, 1988: prema Kocsis, 2006: prema Slaviček, Doležal, 2012.). Bond je na temelju procjene medicinski dostupnih dokaza naveo pretpostavke o karakteristikama ponašanja i psihologije nepoznatog počinitelja. Bondovo izvješće smatra se važnim korakom u razvoju kriminalističkog profiliranja jer predstavlja prvo udaljavanje profiliranja od prostora fikcijske literature, te je po prvi puta u kriminalističkoj istrazi, bio konzultiran medicinski stručnjak.⁶¹

U razdoblju od 1940. do 1956. godine, serijski bombaš je u New Yorku na javnim mjestima postavio i aktivirao više od 50 eksplozivnih naprava „domaće“ izrade, zbog čega je policija, u pokušaju da otkrije počinitelja, zatražila pomoć forenzičkog psihijatra Jamesa A. Brussela⁶². To je prvi puta da je za potrebe izrade profila i pronalaženja počinitelja, kontaktiran psihijatar i ovaj slučaj se smatra jednim od prvih slučajeva da je kriminalistički profil pomogao

---

⁵⁹ Horvatić, Ž. 1992. Ibid. (str.34)

⁶⁰ Dr. Thomas Bond (1841-1901) je bio policijski kirurg, zbog lošeg zdravlja je patio od teške depresije i bolova zbog kojih je uzimao velike količine morfija, a 6.6.1901. počinio samoubojstvo bacivši se s prozora svoje kuće u Westminsteru. (Jones, Richard. The suicide of dr. Thomas Bond. Jack the Ripper Tour 2016. URL: <https://www.jack-the-ripper-tour.com/generalnews/the-suicide-of-dr-thomas-bond/> 2017-12-01.

⁶¹ Slaviček, Doležal 2012. (str. 156, 157)

⁶² James Arnold Brussel (1905-1982); u razdoblju od 1957. do 1972. pomagao je policiji u New Yorku i drugim istražnim agencijama, mediji su ga nazvali „Sherlock Holmes iz kauča“ URL: <https://profiles-of-murder.com/tag/james-brussel/> 2017-12-01

kod utvrđivanja počinitelja zločina. Proučavajući dokumentaciju, pisma i fotografije vezane uz mjesta i specifičnosti bombaševa zločina, Brussel je zaključio sljedeće⁶³:

- Radi se o muškarcu,
- raspolaže vještinama inženjerstva ili mehanike,
- bio je ljut na tvrtku Consolidated Edison, vjerojatno je njen bivši zaposlenik koji je pretrpio neku nesreću na poslu i okrivio tvrtku, želi osvetu,
- paranoidan je (u kliničkom smislu), kronična bolest, razvija se polako
- počinitelj može imati između 40-50 godina (zaključeno na temelju činjenica o razvoju bolesti)
- vješta osoba, izuzetno pedantna u drugim područjima života (zaključeno zbog marljivosti u izradi bombi i rukopisa),
- dolazio je redovito na posao, svaki povjereni zadatak izvršavao besprijekorno
- paranoid zahtjeva od sebe savršenstvo, besprijekornost, mrzi kritiku,
- bližnji bi ga vjerojatno opisali uljudnim, ali ne i prijateljskim,
- stranac je ili je proveo puno vremena u blizini ljudi rođenih u inozemstvu, koristi starinski rječnik. Činilo se da jezik izgleda „čudno ukočen“, a to je Brussel objašnjavao da pisac razmišlja na nekom drugom, materinskom jeziku, a zatim je svoje misli pretvorio u formalno zvučni, površinski korektni engleski jezik,
- dugo se školovao, ali nije visokoobrazovan, „čisti“ rukopis govori o duljem školovanju, ali način na koji je radio bombe, odaje da je samouk,
- etnički je vjerojatno slavenski i katolički; prema Brusselovim riječima, ljudi iz srednje i istočne Europe češće koriste eksplozivne naprave nego oružje (povijesno gledajući), a većina Slavena su katolici,
- ne živi u New Yorku već u Connecticutu ili njegovoj okolini; neka su pisma bila poslana u okrugu Westchester, taj okrug je bio u sredini dviju država, a mnogi imigranti iz istočne i srednje Europe žive u Connecticutu,
- pati od Edipovog kompleksa, a to u praksi znači da je usamljen i nema prijatelja, nije se susreo sa ženama i vjerojatno s nikim nikada nije bio intiman, vjerojatno je neoženjen i živi sa ženskim rođakom, ali ne i majkom, majka je vjerojatno umrla kad je bio mlad. Majku je obožavao, a oca i druge autoritete mrzio (do toga zaključka je Brussel došao

---

63

zbog oblika bombi, čija cijev je nedorađenim oblikom podsjećala na falus, a u pismima koje je bombaš slao, slovo W je podsjećalo na crtež ženskih grudi),

- bombaš je ovisnik o javnom priznanju, neizmjereno ga ljuti što su novine godinama ignorirale njegovo pismo i uskraćivale ga od javnosti. Zato je Brussel zahtijevao od policije da bombašev profil javno objave, jer će to bombaša nagnati da se javi policiji ili novinarima zbog dijelova profila koji nisu istiniti ili su nepoznati i tako otkrije više podataka o sebi. Osim toga namjera je bila uspostaviti komunikaciju sa bombašem kako bi ga lakše uhvatili.
- Brussel je zaključio da bombaš potajno želi da bude uhvaćen jer postavljanje bombi je samo po sebi vrlo stresno i za njega, a s tim stresom se on sam morao suočavati
- Pridaje važnost urednom izgledu, uvijek nosi čistu odjeću, preferira konzervativan stil nosi prsluk na dvostruko zakopčavanje.

25. prosinca 1956. Novine u New Yorku su objavile profil pod naslovom: „16-godišnja potraga za ludilom“, a u opisu je stajalo: „Neženja, star 40-50 godina, introvertiran, usamljenik, ali ne antisocijalan. Iskusni mehaničar, pametan, tehnički vješt. Zamislite nešto o njegovim sposobnostima kao mehaničara. Osjeća prezir prema drugim ljudima, ljut je na kritiku svog djela, vidi sebe kao moralni uzor, iskren. Ne pokazuje interes za žene, srednja škola, stručnjak za vojne ili civilne eksplozive, religiozan, sklon je eksplozijama bijesa kada ga kritiziraju. Osjeća se superiorno prema bilo kojem kritičaru, pun je gorčine. Trenutno radi ili je radio za Consolidated Edison. Vjerojatno pati od progresivne paranoje.“⁶⁴

U vrlo zanimljivoj potrazi i igri „mačke i miša“, policija je došla do Georga Meteskyja iz Waterburyja. On je bio vješti mehaničar iz Connecticuta, imao je opsesivnu ljubav prema majci i mržnju prema ocu. U trenutku uhićenja bio je odjeven u pidžamu, a kada mu je policija rekla da se odjene, otišao je u sobu i vratio se odjeven u dvostruko odijelo zakopčano do kraja, baš kako je i Brussel predvidio u profilu.⁶⁵

---

⁶⁴ Deis, Richard. Die Geburtsstunde des modernen Profiling. 2014. True Crime Story URL: <http://www.true-crime-story.de/james-brussel-mad-bomber/> 2017-12-03.

⁶⁵ Profiles of Murder. Chances are he will be wearing a double –breasted suit. Buttoned. 2012. URL: <https://profiles-of-murder.com/tag/james-brussel/> 2017-12-03.

Godine 1970., specijalni agenti Federal Bureau of Investigation⁶⁶ (FBI), Howard Teten i Patrick Mullany, pokrenuli su program kriminalističkog profiliranja nazvan „*Applied Criminology*“ koji je doveo do stvaranja Behavioral Sciences Unit⁶⁷ (BSU).. Program je napredovao 1976. godine kada su Robert Ressler i John Douglas počeli intervjuirati osuđene serijske ubojice kako bi pronašli moguće povezanosti između mjesta zločina i osobnosti počinitelja. Kasnije im se pridružila Ann Burgess, psihijatrica koja je sudjelovala u intervjuiima i pomogla u obradi prikupljenih podataka. Njen doprinos je bio neprocjenjiv za razvoj fundamentalnih koncepata kriminalističkog profiliranja uključujući model organiziranog / dezorganiziranog počinitelja kaznenih djela, koji je uvelike i danas u upotrebi (Chiesa i sur., 2009.: prema Slaviček, Doležal, 2012). Veliki uspjeh kriminalističkog profiliranja doveo je do razvoja Priručnika za klasifikaciju nasilnih kaznenih djela⁶⁸ kojeg su 2006. godine objavili Robert Ressler, Ann i Allen Burgess te John Douglass te do kreiranja FBI-ove metode kriminalističkog profiliranja pod nazivom „Crime Scene Analysis (Chiesa i sur. 2009).⁶⁹

---

⁶⁶ Savezna kriminalističko-istražna i obavještajna agencija Ministarstva pravosuđa SAD-a (Slaviček, Doležal 2012. str. 157)

⁶⁷ Jedna od jedinica FBI Akademije, a primarni joj je zadatak razvoj i primjena različitih vrsta treninga, provođenje istraživanja i konzultacija iz područja bihevioralnih znanosti. Danas postoji pod nazivom National Center for the Analysis of Violent Crime (Slaviček, Doležal 2012. str. 157.)

⁶⁸ Izvorno: Crime Clasiffication Manual“

⁶⁹ Slaviček, Doležal 2012 (str. 157)

KARAKTERISTIKE MJESTA ZLOČINA I KAZNENOG DJELA	
ORGANIZIRANI POČINITELJI	DEZORGANIZIRANI POČINITELJI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prethodno planiranje, ✓ Mjesto zločina je uredno, ✓ Nema sredstva ubojstva ✓ Žrtva je počinitelju nepoznata osoba ✓ Obuzdavanje žrtve ✓ Vidljivi znakovi agresije prije smrti žrtve ✓ Premještanje ubijene žrtve 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Spontanost zločina i iznenadno nasilje ✓ Mjesto zločina je neuredno ✓ Obilje dokaza, prisutnost sredstva ubojstva ✓ Mjesto zločina ili žrtva su poznati počinitelju ✓ Minimalne mjere obuzdavanja žrtve ✓ Seksualne radnje nad žrtvom nakon smrti žrtve ✓ Ubijena žrtva se nalazi na mjestu ubojstva
KARAKTERISTIKE POČINITELJA KAZNENOG DJELA	
ORGANIZIRANI POČINITELJI	DEZORGANIZIRANI POČINITELJI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prosječna do iznadprosječna inteligencija ✓ Razvijene socijalne vještine ✓ Starije dijete u obitelji ✓ Ima partnera ✓ Dobar radnik ✓ Mobilan (automobil) ✓ Za vrijeme izvršenja zločina kontroliraju emocije ✓ Potencijalna upotreba alkohola ✓ Posjećuje mjesto zločina zbog informacija i policije 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ispodprosječna inteligencija ✓ Slabo razvijene socijalne vještine ✓ Mlađe dijete u obitelji ✓ Nema partnera ✓ Loš radnik ✓ Živi ili radi u blizini počinjenog zločina ✓ Za vrijeme izvršenja zločina anksiozni ✓ Minimalna upotreba alkohola ✓ Posjećuje mjesto zločina da bi ga ponovo proživio

Tabela 1; FBI-jev je odjel BSU kroz sljedećih nekoliko godina intervjuiranjem serijskih i seksualnih ubojica stvorio najpoznatiju tipologiju počinitelja kaznenih djela: organizirane i dezorganizirane počinitelje;⁷⁰

Osnovno je načelo ove tipologije razlikovati počinitelje kaznenih djela s obzirom na njihove karakteristike koje proizlaze iz načina izvršenja kaznenog djela, tzv. modus operandi.

„Kritike upućene ovoj podjeli govore o pretjeranom pojednostavljivanju ljudskog ponašanja i karakteristika počinitelja. Također, činjenica je da je klasifikacija organiziranih i dezorganiziranih počinitelja stvorena na temelju intervjua razmjerno malog uzorka od 36 osoba

⁷⁰ Kovač, Dario. Kriminalističko profiliranje II. dio; kako uhvatiti počinitelja? 2014. URL: <http://www.istrzime.com/klinicka-psihologija/kriminalisticko-profiliranje-ii-dio-kako-uhvatiti-pocinitelja/> 2017-11-06.

te se stoga postavlja pitanje valjanosti takve klasifikacije. Većina počinitelja ipak se nalazi negdje između ove dvije kategorije.

Naprijed spomenuti posebni odjel FBI-ja, Behavioral Science Unit, kao jedinica za potporu istragama (Investigative Support Unit), danas djeluje u sklopu nacionalnog centra za analizu kaznenih djela nasilja (National Center for the Analysis of Violent Crime).

U okviru INTERPOL-a djeluje odjel za kriminalističku obavještajnu analitiku (*Analytical Criminal Intelligence Unit*), koji se u svom radu također bavi izradama profila počinitelja na temelju analize brojnih podataka, izrade hipoteza, prepoznavanja nizova povezanih kaznenih djela i uzoraka u kriminalnom ponašanju.⁷¹

---

⁷¹ Pavišić i sur. Ibid. 2006. (str. 246,247)

4. PROFILIRANJE I LJUDSKA PRAVA

Na internetskim stranicama dostupan je Vodič za razumijevanje i suzbijanje diskriminatornog etničkog profiliranja, izdan od strane FRA, Agencije Europske unije za temeljna prava⁷² u kojem je jasno navedeno kako postoji opasnost da profili izrađeni na temelju karakteristika kao što su rasna, etnička ili vjerska pripadnost dovedu do stvaranja štetnih i netočnih stereotipa te do diskriminacije.

Iz mnoštva zanimljivih primjera navedenih u spomenutom Vodiču, izdvojio bih nekoliko njih koji su zanimljivi za postupanje policije;

- Godine 2006. Njemački savezni ustavni sud donio je presudu da je potraga na temelju profila nezakonita (...). Sud je utvrdio da, u načelu, rudarenje podataka može biti legitimno sredstvo zaštite nacionalne sigurnosti, ali da je tako teško zadiranje u ljudska prava (koje osobito stigmatizira muslimane) opravdano samo kada postoji neposredna i konkretna opasnost. U ovom slučaju postojala je opasnost od hipotetskog budućeg napada. (str. 14)
- Diskriminacija u kontekstu profiliranja obično znači „izravnu“ diskriminaciju, koja se može lako utvrditi jer se sastoji od nejednakog postupanja koje počiva na protuzakonitim osnovama. (...) Tipičan primjer bio bi zaustavljanje pripadnika neke etničke manjine pod sumnjom da je izvršio kazneno djelo isključivo ili uglavnom zbog toga što je pripadnik te etničke manjine. (str. 16)
- U kontekstu profiliranja zamislimo ovakvu protuterorističku akciju: U glavnome gradu neke europske zemlje policija je dobila ovlasti da zaustavi i pretraži bilo koga tko bi po njezinu mišljenju mogao biti povezan s terorizmom. Ne postoje nikakvi konkretni obavještajni podaci o osobama koje bi mogle sudjelovati u terorističkim napadima, osim pretpostavke da prijetnja dolazi od neke skupine povezane s Al-Kaidom. Policajci zaustavljaju mladiće „islamskog“ ili „azijskog“ izgleda daleko češće nego pripadnike drugih etničkih skupina jer se to uklapa u profil terorista koji su dobili od svojih zapovjednika. (...) policijski službenik ne bi zaustavio tu osobu da u pitanju nije bila njezina rasna, etnička ili vjerska pripadnost. Iako je prihvatljivo da policijski službenici

---

⁷² URL: file:///C:/Users/Zlatko/Downloads/1133-Guide-ethnic-profiling_HR%20(1).pdf (2018-1-3)

uzimaju u obzir rasnu, etničku ili vjersku pripadnost kao jedan od faktora, to ne može biti isključivi ili glavni razlog zaustavljanja. (str. 18)

Vrlo je bitno kod profiliranja terorista da se profiler ne vodi predrasudama i ne temelji profil na glavom razlogu etničke ili vjerske pripadnosti, tim više što je do sada već mnogo primjera da su u redove terorista infiltrirane mnoge osobe vođene motivima drugačijim od vjerskih i sl.

Na web stranici Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske jasno je naznačeno da „Republika Hrvatska odlučno odbija svaku ideju kolektivne odgovornosti za terorizam i poistovjećivanje terorista s bilo kojim narodom, vjerom ili etničkom zajednicom.”⁷³

---

⁷³ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. URL: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/medunarodna-sigurnost/transnacionalne-prijetnje/terorizam/> 2017-12-26

5. POJEDINI KRIMINALISTIČKI PROFILI

Slijedi prikaz nekoliko različitih tipova osoba uključenih u neki od oblika terorističke aktivnosti.

❖ UMAR FARUO⁷⁴

- Najmlađe dijete Alhajia Umarua Mutallaba, jednog od najbogatijih ljudi u Africi, bivšeg predsjednika banke First Bank of Nigeria i bivšeg nigerijskog ministra za gospodarski razvoj,
- Obitelj je podrijetlom s muslimanskog sjevera Nigerije, jedna od najvažnijih i najutjecajnijih obitelji
- Završio je Osnovnu školu koja je nosila ime po njegovom djedu,
- Nakon Osnovne škole, pohađa gimnaziju British International School u Lomeu (otmjena škola u glavnom gradu Toga,
- Za vrijeme školovanja bio je pristojan i radišan
- Srednju školu je završio s odličnim uspjehom,
- Odlazi u London radi daljnjeg visokog školovanja na University College (studira od rujna 2005. do lipnja 2008.)
- 2005. postaje „zagriženi“ korisnik interneta
- Pod korisničkim imenom „Farouq1986“ (njegovo drugo ime i godina rođenja), ostavlja brojne poruke na društvenoj mreži Facebook i na islamskom forumu Gaeaher (Biseri) od kojih jedna glasi:“ *Osjećam se uistinu usamljeno. Osjećam želju za djevojkama, no nastojim se kontrolirati, što me ponekad navodi da nehotećno sagriješim, primjerice ne sklonim pogled (u prisutnosti žena koje nisu prekrivene velom). I taj me problem potiče da se oženim što je prije moguće...Naravno, Poslanik mladićima savjetuje da poste ako se ne mogu oženiti, no meni to nije mnogo pomoglo...“*,
- Ubrzo počinje tvrditi da sanja o džihadu i kada će muslimani osvojiti svijet i njime zavladatai
- Smatra da nije dopušteno biti samo prijatelj sa suprotnim spolom, osim ako se ne misle vjenčati ili ako ne rade zajedno,

---

⁷⁴ Usp. Guidere, Mathieu. Novi teroristi. Zagreb. Alfa.2012. Str. 35-40

- Nakon diplomiranja, podnosi zahtjev za vizu za višestruki ulaz u SAD, dobiva vizu te do lipnja 2010. nesmetano putuje
- U siječnju 2009. upisuje magisterij u Dubaiu, tamo ostaje tri mjeseca,
- U svibnju 2009. se pokušava vratiti u Veliku Britaniju, ali mu je viza odbijena jer je naveo „fiktivnu“ instituciju prihvata
- Uvršten je na popis nepoželjnih pojedinaca (ne može više ući u UK)
- Odlazi u Jemen na 3 mjeseca kako bi naučio/usavršio arapski i čitao Kuran
- Sve više se posvećuje religiji, posti, moli
- Obavještava oca da se ne želi vratiti u Dubai završiti školovanje već da će na 7 godina otići u Jemen radi studiranja šerijatskog prava
- Otac prijeti da mu neće slati novac, na što on odgovara da će mu pomoći njegova „jemenska braća“
- Zadnju poruku ocu šalje u listopadu 2009.
- 25. prosinca 2009. ukrcava se na let 253 kompanije Northwest Airlines (kartu je kupio za gotovinu tjedan dana ranije)
- Pri ukrcaju nosi eksploziv ušiven u donje rublje, ali je svladan od strane jednog putnika nakon čega je uhićen
- Istražiteljima je rekao da je eksploziv dobio u Jemenu, gdje su ga i naučili upotrijebiti te da su i drugi članovi al-Kaide to naučili
- Potvrdio je da je pohađao satove muslimanske teologije koje je držao imam al- Awlaki i kojeg je obožavao, redovito je posjećivao njegovu internetsku stranicu.

❖ **THEODORE KACZYNSKI**⁷⁵ („Unabomber“; daroviti matematičar koji je u razdoblju od 1978. do 1996. terorizirao Ameriku šaljući pakete-bombe raznim osobama koje je smatrao „opasnim za čovječanstvo i slobodu“;

- Rođen 1942. u Illinoisu
- U 5. razredu Osnovne škole (10 god.starosti) IQ mu je 167-200 bodova (granica iznimne darovitosti iznosi 132)
- Sa 16 godina je primljen na Harvard

---

⁷⁵ Usp. Guidere, Mathieu Str. 82-86

- S 22 god. ulazi u povijest matematike prikazavši primjenu Wedderburnova teorema na komunikacijska tijela,
- Razvija ideje francuskog mislioca Jacquesa Ellula (1912.-1994.)
- Postaje prof. matematike i objavljuje niz djela
- Nadahnuće crpi iz Ellula koji je kritizirao tehnički sustav, koji je po njegovu mišljenju odgovoran za otuđenje čovjeka, kulture i prirode te je iznosio promišljanja o „kršćanskom anarhizmu“
- U svojoj knjizi „Propast tehnološkog sustava“ opravdava uporabu nasilja protiv ostvarenja utopije nehumanog tehnološkog društva
- Prvi paket-bombu je u svibnju 1978. poslao jednom profesoru
- U nekoliko zrakoplova je pokušao aktivirati eksploziv tijekom leta, ali nije uspio jer bombe nisu bile dovoljno jake
- Nastavlja slati bombe, ali i pisati anonimna pisma u kojima preuzima odgovornost, ali i opravdava svoje napade navodeći da razvoj tehnologije oglašavanja služi isključivo manipulaciji masa
- 1995. napad usmjerava na predsjednika Udruženja za silvikulturu Kalifornije, jer procjenjuje da silvikultura, znanost o uzgajanju šuma, uništava ekološki sustav i izopačuje čovjekov prirodni okoliš.
- Cijelo to vrijeme vodi dnevnik u kojem opisuje svoje frustracije kad neka bomba ne eksplodira
- Smislio je vrlo sofisticirani kodirani jezik za bilježenje svojih misli, koji su tajne službe nastojale dekodirati više od 10 godina, što je na kraju uspjelu CIA-i,
- Nakon toga je doznato da se služio razni trikovima kako bi zavarao policiju (npr. stavio je u paket s bombom, dlaku koju je pokupio na autobusnoj stanici, kako bi naveo na krivi trga DNA)
- Odao ga je rukopis, kojeg je prepoznao njegov brat i prijavio policiji
- Dobio je doživotni zatvor bez mogućnost ranijeg otpusta, ali i u zatvoru piše i objavljuje svoja djela.

TIMOTHY McVEIGHT⁷⁶; veteran američke vojske osuđen za napad na zgradu FBI-a u Oklahoma Cityju, 19. travnja 1995. Svoj čin je opravdavao kao osvetu protiv tiranske vladavine SAD-a.

- Rođen je u irskoj katoličkoj obitelji u Lockportu, u saveznoj državi New York,
- Kada je imao 10 godina razveli su se njegovi roditelji te ga je odgojio otac u Pendletonu, dok je majka sa dvije njegove mlađe sestre preselila na Floridu
- Tijekom djetinjstva je odgajan po načelima Rimokatoličke crkve
- U jednom je intervjuu za časopis Time, u ožujku 1996. (nakon napada), izjavio da je „izgubio dodir s katolicizmom“, dodavši: „Znanost je moja religija“
- Poznanici ga opisuju kao usamljenu i introvertiranu osobu, bez obitelji i prijatelja,
- U gimnaziji je bio „zagriženik“ za računala, provaljivao je u državne računalne sustave pod šifrom „Lutalica“ (eng. The Wanderer)
- U završnom razredu je bio izabran kao „najperspektivniji mladi računalni programer“
- Pokazivao je posebno zanimanje za vatreno oružje i govorio je kako namjerava otvoriti trgovinu za prodaju oružja. Znao je na nastavu donositi oružje svog djeda kako bi zadivio razredne kolege
- U mladosti je imao (navodno) samo jednu djevojku, nakon uhićenja je rekao novinarima da nije znao „kako zadiviti djevojke“, a da jde želja za smrću kod njega bila „snažnija od seksualne želje“
- Nakon gimnazije snažno se zainteresirao za zakonodavstvo o vatrenom oružju, aktivno se zalagao za prava iz 2. amandmana Američkog Ustava (pravo građana na držanje i nošenje oružja), redovito je čitao specijalizirane časopise za osobno naoružanje
- U svibnju 1988. primljen je u američku vojsku, gdje se specijalizirao za eksplozive
- Prije operacije „Pustinjska oluja“, 1991. u vojnoj bazi Fort Riley u Kansasu je pohađao posebnu obuku za razvoj vještina vođenja (kasnije je izjavio da mu je ta obuka „ubila osjećaje“)
- Sudjeluje u prvom Zaljevskom ratu i prima vojno odličje za službu u njemu najpoželjnijoj, 1. Pješadijskoj diviziji, međutim, cilj mu je ući u specijalne vojne snage
- Po povratku iz Zaljevskog rata, prijavljuje se u program za odabir elitnih jedinica kako bi ušao u „Special Forces“, ali nije ispunjavao uvjete fizičke spremnosti za tu obuku pa odlučuje napustiti vojsku i promijeniti život

---

⁷⁶ Usp. Guidere, Mathieu Str. 77-82

- Angažman u vojsci mu prestaje 31.12.1991.
- Nakon toga radi kao noćni čuvar i radikalizira se u svom odnosu prema federalnoj vladi koju smatra odgovornom za vlastiti neuspjeh u životu
- Šalje protestna pisma u lokalne časopise žaleći se na porezna davanja⁷⁷
- Nezanimljivo radno mjesto, osjećaj da nema obitelj i dom, nemogućnost zasnivanja veze sa ženom
- Putem TV-a prati opsadu federalne policije nad adventističkom sektom pored grada Wacoa u Teksasu, 1993. i poistovjećuje se sa opkoljenim stanovništvom,
- Ogorčen je činjenicom da snage sigurnosti koriste suzavac protiv žena i djece (poznaje učinke suzavca s obzirom da mu je bio izložen tijekom obuke)
- Snaži mu se želja za osvetom protiv federalnih vlasti, pa počinje prikupljati dostupne materijale za izradu eksploziva, u prvom redu gnojivo i kućanske kemikalije dostupne u supermarketima
- Prijatelju iz djetinjstva šalje oproštajno pismo na dvadeset i tri stranice u kojem detaljno objašnjava svoju privrženost Deklaraciji nezavisnosti SAD-a
- Bivšem vojnom kolegi piše da je iz „faze propagande“ prešao u „fazu akcije“
- Kasnije je rekao kako je oklijevao između „pojediinačnih meta“ (niza atentata na državne službenike) i jednog napada „širokih razmjera“ izvršenog pomoću eksploziva, te se odlučio za potonji napad jer mu se činio sigurnijim i učinkovitijim.
- S jednim pomoćnikom je izradio bombu od 2300 kg koju je ukrcao u, za tu priliku, iznajmljeni automobil
- 19.4.1995. realizirao je svoj plan u kojem je poginulo 186 osoba, a 450 ih je ranjeno. Među žrtvama je bilo i devetnaestoro djece koja su bila na čuvanju u prizemlju zgrade
- Nije iskazao žaljenje, djecu je nazvao kolateralnom štetom
- Istaknuo je samotnjačku narav svoje akcije i rekao: „Zar nije zastrašujuće spoznati da samo jedan čovjek može uzrokovati pakao“
- Osuđen je na smrt i pogubljen 11. lipnja 2001.

„Taj napad, koji se upisao u kolektivnu svijest američkog stanovništva, paradoksalno je urodio neonacističkim znakom: „168 : 1“, koji znači da jedna jedina osoba može ubiti 168 osoba iz protivničkog tabora. Otada su islamisti preuzeli simbol nogometne aspiracije „x : 1“

---

⁷⁷ „U jednom od tih pisama piše: „...Zar je potrebno povesti građanski rat da bi se smanjili porezi? Zar moramo proliti krv da se promijeni ovaj sustav? Nadam se da do toga neće doći. No, moglo bi.“ – Guidre, M. op.cit. str.79.

za označavanje broja žrtava u svakom samoubilačkom napadu: „7:1“ u napadu na CIA-u u Afganistanu, „34:1“ u Iraku itd.“⁷⁸

❖ **ROBYN HUTCHINSON**⁷⁹

- CIA joj je nadjenula pseudonim „Elizabeth Taylor džihada“ jer je imala gotovo jednak broj muževa kao u E. Taylor
- Neki su je nazivali „matrijarhom radikalnog islama“ jer je preko svojih brojnih brakova uspjela ući u džihadističku elitu
- Novinarica koja je s njom razgovarala opisuje ju kao „tajanstvenu ženu prekrivenu velom s jakim australskim naglaskom i vatrenim škotskim temperamentom“
- službeno je proglašena prijeljnom za nacionalnu sigurnost Australije, iako nije izravno sudjelovala u terorističkim operacijama
- rođena je u gradu Mudgee u Novom Južnom Walesu u australskoj obitelji srednje klase
- pohađala je kršćanske škole
- 60-ih godina XX. stoljeća se pridružila hipijevskom pokretu, što ju je odmaknulo od kršćanske vjere
- Emigrirala je na Bali u Indoneziji i obratila se na islam te uzela ime Rabiah (ime uzvišene sufijske žene u srednjevjekovnom islamu)
- U Džakarti je radila kao profesorica engleskog jezika i udala se za mladog Javanca, koji ju je napustio ubrzo nakon rođenja sina Muhammeda. Od tada je poznata pod imenom „Muhamedova majka“ (pod istim naslovom je napisana i knjiga)
- Vratila se u Australiju na neko vrijeme, ali je početkom 80-ih, nakon pomirenja sa suprugom ponovo otišla u Indoneziju
- Njeno shvaćanje islama i stavovi su se radikalizirali, a onda se ponovo razišla od supruga jer po njenom mišljenju on se ne ponaša kao „pravi musliman“, nije praktični vjernik
- Drugi brak je osnovala sa indonezijskim vođom skupine Jemaah Islamiyah, odgovorne za napade u Baliju 2004.g., zamjećuje ju vođa džihadističkog pokreta koji kontaktiraju sa njenim suprugom

---

⁷⁸ Guidre, M. op.cit. str.81

⁷⁹ Usp. Guidere, Mathieu Str. 132-134

- 1990, nakon smrti drugog supruga, odlazi u Afganistan gdje se pridružuje islamistima raspoređenim duž pakistansko-afganistanske granice.
- Volontira kao učiteljica za djecu izbjeglice i profesorica engleskog jezika za centralno zapovjedništvo al-Kaide
- Zamjećuje ju Abu Walid (vojni strateg Bin Ladena i vođa striktno te organizacije), Rabijah mu postaje druga žena i s njom ima četvero djece
- Drugi čovjek al-Kaide, Ayxman al-Zawahiri, povjerava joj zadatak otvaranja bolnice za žene u Kandaharu, blizu pakistansko-afganistanske granice, uz financijsku podršku organizacije
- Četiri godine uspješno vodi sirotište za prihvat djece afganistanskih mudžahedina poginulih u borbi protiv Sovjeta

„Nakon napada od 11. rujna 2001. i početka rata između SAD i Talibana, sa svoje četvero djece, protiv svoje volje prelazi iransku granicu i nalazi utočište u australskom veleposlanstvu u Teheranu, odakle je 2002. godine repatriraju u Sydney. Otada je Rabiah Hutchinson među najnadziranim ženama na svijetu. Živi u jugozapadnom predgrađu Sydneya sa dvojicom svojih najmlađih sinova. Australske su joj vlasti poništile putovnicu i boravi u kućnom pritvoru pod nadzorom australske tajne službe.“⁸⁰

❖ MURIEL DECAUQUE⁸¹

- Državljanica Belgije
- Rođena je 1967. u blizini belgijskog grada Charleroi, gdje je odrasla i zaposlila se u jednoj pekarnici
- Roditelji su joj bili Belgijci, obitelj skromnih mogućnosti, otac umirovljeni radnik u metalurgiji, majka bivši liječnički administrator
- Brat joj je poginuo u nesreći na motoru u dobi od 24 godine
- Pohađa Srednju školu Fontaine-l'Eveque, ponavlja razred nakon čega ju upućuju u strukovnu školu

---

⁸⁰ Guidre, M. op.cit. str.134

⁸¹ Usp. Guidere, Mathieu Str. 135-136

- Radi u pekari u gradu Charleroi, pa potom u još jednoj pekari u mjestu Monceau-sur-Sambre
- Buntovna djevojka, lijepa i snažna s mnogo uspjeha kod muškaraca
- Prema mišljenju onih koji ju poznaju, voli „provocirati“ i prkositi zabranjenim starima kako bi se istaknula
- Upoznaje jednog Turčina za kojeg se udaje, no ubrzo i razvodi
- Zatim upoznaje jednog Belgijanca marokanskog podrijetla, sedam godina mlađeg od nje i s njim odlazi živjeti u Bruxelles.
- Obraća se na islam i mijenja ime u Myriam
- Ostaje bez posla pa ju suprug odvodi u Maroko da se oporavi
- Lagodno živi u Maroku oko tri godine, roditeljima spominje kuću, konje, Mercedes i tri motora
- Po povratku u Belgiju živi u Bruxellesu, svađa se često sa roditeljima jer se promijenila pa i okolini nameće nova pravila
- „preko noći“ je prestala pušiti, počela nositi veo, a zatim i čador, supruga je počela tjerati da jede zasebno, odvojeno od žena, u kući je zabranila pivo, odbija gledati televiziju i sve rjeđe posjećuje roditelje
- Postupno se zatvara u radikalnu vjersku praksu što je još više izolira od obitelji i njezina miljea
- Saznaje da ne može imati djece
- Uspijeva ući u Irak preko Sirije, regrutira se i priprema kod Al-Kaide, dobrovoljno se javlja za izvršenje samoubilačkog napada na Amerikance u okolici Baakube.
- 9.11.2005. aktivira automobil-bombu punu eksploziva prilikom prolaska američko-iračke patrole.

„Tako postaje prva žena kamikaza u povijesti Belgije, a njezin čin najavljuje novi naraštaj zapadnjačkih žena privučenih islamističkim terorizmom.“⁸²

---

⁸² Guidre, M. op.cit. str.136

❖ **COLLEN RENEE LaROSE**⁸³

- Bjelkinja američkog podrijetla, žena zrele dobi, doima se kao majka idealne obitelji
- Odabrala si je pseudonim „Jihad Jane“
- Svjesna svog običnog, teško uočljivog, stoga i iznimno traženog profila u terorističkim organizacijama; namjerava se poslužiti svojim fizičkim izgledom kako bi prošla nezamijećena, planirala se udati za jednog islamističkog borca podrijetlom iz Južne Azije te mu omogućiti ulazak u SAD
- Plavuša, plavih očiju
- Rođena 1963. u Michiganu, odrasla u Teksasu
- Napustila srednju školu, udala se sa 16 godina za dosta starijeg, Sheldona Barnuma
- Nakon 8 godina braka, razvela se 1988.g. i preudala za Rodolfa Cavazosa s kojim je bila u braku 10 godina, živjeli su u nekoliko gradova u Teksasu
- 1988. se ponovo razvela, a 2004. se preselila u okolicu Philadelphije sa novim partnerom, Kurtom Gormanom, kojeg je upoznala u Teksasu, dok je bio na službenom putu. S njim je bila u braku 5 godina
- U tom razdoblju se ideološki radikalizirala i odlučila obratiti na islam te uzela ime Fatima La Rose
- 2006. na svom profilu MySpace objavljuje slike i poruke podrške Palestini i Gazi
- Ubrzo objavljuje nekoliko svojih fotografija u crnoj burki, piše da se obratila na islam i da podržava „sve mudžahedine“ protiv „cionista i svih onih koji im pomažu“
- 2007. na društvenoj mreži objavljuje snimku napada na američke postrojbe u Iraku
- 2008. uzima pseudonim „Jihad Jane“ i na YouTubeu počinje objavljevati gorljive komentare na džihadističke video-snimke, uz česti komentar: „Toliko bih željela da mogu učiniti bilo što da pomognem smanjiti patnju muslimana.“
- U prosincu 2008. putem elektroničke pošte izražava svoju želju da umre kao „mučenica“ u Allahovo ime
- U ožujku 2009. preko jednog od svojih kontakata dobiva zadatak da ode u Švedsku i pronade karikaturista Larsa Vilksa, koji je nacrtao Muhameda s psećim obilježjima, te da ga „ubije na način koji će zastrašiti nevjernike u cijelom svijetu“
- U srpnju 2009. na Twitteru objavljuje apel za donacije u korist Pakistanskih talibana

---

⁸³ Usp. Guidere, Mathieu Str. 136-143

- Na jednoj internetskoj stranici piše slijedeće: “Kad naša braća brane našu vjeru i svoje kuće, oni su teroristi (...) Ako je tako, onda sam i ja teroristkinja, i time se ponosim“.⁸⁴
- U kolovozu 2009. leti zua Europu, s putovnicom svoga muža kako bi se sastala sa svojim džihadističkim kontaktima
- Nastoji se približiti Vilksu tako što se učlanila u internetsku zajednicu koju on vodi
- U poruci svom kontaktu izražava namjeru i volju da ubije karikaturista
- Uhićena je 16.10.2009. u međunarodnoj zračnoj luci u Philadelphiji, po povratku iz Londona
- Jihad Jane je bila aktivna u regrutaciji aktivista u ime Al-Kaide, između ostalih je regrutirala i amerikanku Jamie Paulin Ramirez, koju su mediji prozvali „Jihad Jamie“.

❖ IRENA HORAK⁸⁵

- Hrvatica iz Bjelovara, iz katoličke obitelji
- Sportašica,
- U Zagrebu je radila kao defektolog
- 2008. na jednoj svadbi se zaljubila u Britanca muslimanske vjeroispovijedi
- 2009. mijenja ime u Amina
- Počinje proučavati Kuran, oblačiti hidžab, klanjati se i izbjegavati muško društvo
- Napušta Britanca jer želi nekog radikalnijeg
- Početkom 2010. upoznaje danskog obavještajca Mortena Storma i preko njega dogovara brak s nasljednikom Osame Bin Ladena, koji je putem interneta obučavao teroriste. Isprva se nije željela udati, međutim, kasnije je pristala (Storm je iskoristio njenu naivnost kako bi preko nje došli do terorističkog vođe Al Avlakija)
- Amina putuje u Jemen i tamo postaje treća supruga teroriste Anvara Al Avlakija

---

⁸⁴ Guidre, M. op.cit. str.139

⁸⁵ Usp. Nezavisne novine. Kako je Hrvatica postala Al Kaidina nevjesta. URL: <http://www.nezavisne.com/zivot-stil/zivot/Kako-je-Hrvatica-postala-Al-Kaidina-nevjesta/164621%202017-12-01>

Usp. Veljković, Sandra. (1) Ekskluzivno: Transkripti razgovora vrbovane Al-Qa'idine udovice. Večernji list.hr. siječanj 2013. URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/ekskluzivno-transkripti-razgovora-vrbovane-al-qaidine-udovice-498594>, (2) Drama Irene Horak u Jemenu: izolirana je, uplašena i okružena teroristima. Večernji list.hr. lipanj 2014. URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/drama-irene-horak-u-jemenu-mlada-bjelovarka-izolirana-je-uplasena-i-okruzena-teroristima-947370> 2017-12-01

- Nakon smrti Al Avlakija, 2011. g. (ubijen je u napadu bespilotne letjelice), Amina uređuje talibanske novine „Inspire“ i dijeli savjete kako sastaviti eksploziv i poginuti za Allaha,

❖ **DORA BILIĆ**⁸⁶

- Hrvatica iz Zagreba, iz ugledne, katoličke obitelji,
- Otac poznati poljoprivredni stručnjak, majka arhitektica, brat dipl. pravnik, baka magistrica farmacije, djed ing. elektrotehnike
- U srednjoj školi je bila odlična učenica, upisala je Pravni fakultet, međutim, nakon što je shvatila da joj taj fakultet ne predstavlja izazov, educirala se za fizioterapeuta,
- Govori nekoliko stranih jezika, voljela je putovati i posjećivati muzeje,
- U Londonu upoznaje budućeg supruga, kršćanina, udaje se, on prelazi na islam, a potom, pod njegovim utjecajem i ona
- napušta supruga iz razloga što nije bio „dovoljno ekstreman“,
- potkraj 2012.g. u Gornjoj Maoči, poznatoj kao uporište Vehabija, blizu hrvatske granice, upoznaje Senada Avdića zvanog Čađo, koji je tada živio u selu blizu Brčkog sa ženom i djecom, da bi ih potom napustio zbog Dore
- Odlaze u Siriju, 2014. Dora je navodno ranjena prilikom bombardiranja položaja ISIL-a

---

⁸⁶ Usp. Rašović, Renata. Dora Bilić jedina je hrvatska džihadistica. Večernji list.hr Rujan 2017. URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/dora-bilic-jedina-je-hrvatska-dzihadistica-1194762> 2017-12-01

6. KAKO KRIMINALISTIČKO PROFILIRANJE MOŽE POMOĆI U BORBI PROTIV TERORIZMA

Borba protiv terorizma neminovno mora uključivati međunarodnu suradnju. Ta činjenica podrazumijeva puno veći obim informacija vezanih uz terorizam i nositelje terorizma, od onog obima kojim bi raspolagala samo jedna zemlja da se sa terorizmom mora suočavati sama.

Veći obim informacija, podrazumijeva kvalitetnije rezultate profiliranja.

Iz prethodno navedenih profila terorista i teroristkinja, razvidna je raznovrsnost informacija, koje same za sebe i nisu pogodne za stvaranje određenih zaključaka, ali njihovom sistematizacijom, dolazimo do jasne slike problema, mogućih rješenja i podataka na kojima se temelje budući koraci.

Kriminalističko profiliranje prikupljanjem i obradom informacija daje mnoge odgovore o obrađivanoj temi. U slučaju borbe protiv terorizma, tako možemo dobiti niz odgovora o samom fenomenu terorizma, načinima djelovanja, dosadašnjem kretanju i mogućnostima daljnjih kretanja, ugroženim subjektima i objektima, pogodnim metama. Dobivamo i odgovor o okolnostima, objektima, pojavama i drugim činjenicama koje nisu pogodne kao mete terorističkih akata, a što je vrlo važno u razvijanju obrambenih i zaštitnih uvjeta i elemenata. Nadalje, profiliranjem saznajemo koje su to okolnosti koje utječu na osobu da postane nositelj terorističkih i njime povezanih djelovanja, koji su to motivi, navike, životne rutine, ponašanja, uvjeti koji pogoduju da osoba postane terorist.

Profiliranje uspješno može otkriti i opstojnost određenih postavki vezanih uz terorizam, da li se radi o činjenicama koje su vrijedile, još uvijek vrijede ili ne vrijede ili su određene predodžbe o terorizmu, pogrešne.

Treba imati na umu da je borba protiv terorizma neravnopravna. S jedne strane imamo terorizam koji ne preže od ničega i ne obazire se na moguće kolateralne žrtve, dok s druge strane imamo države koje se terorizmu suprotstavljaju Strategijama, Preporukama, Odlukama i drugim međunarodnim aktima, pri čemu neminovno treba štititi ljudska prava. U takvoj neravnopravnoj borbi, bilo bi suludo tvrditi da išta, a pogotovo kriminalističko profiliranje, ne pomaže.

Pitanje je samo kvalitete provedbe kriminalističkog profiliranja i kompetencija profilera koji na temelju dobivenih podataka mora izvući konkretne i kvalitetne zaključke. Potom, ništa manje važno, nameće se pitanje kompetencija stratega uključenih u borbu protiv terorizma koji će dobivene zaključke primijeniti na najbolji, najdjelotvorniji i najsvrsishodniji način.

Dakle, možemo zaključiti da kriminalističko profiliranje ima vrlo veliku ulogu u borbi protiv terorizma samo onda kada se izvodi na pravi način i kada se njegovi zaključci prezentiraju i upotrijebe na pravi način. Figurativno rečeno, pištolj ti može spasiti život, ali samo ako znaš njime baratati.

7. TKO MOŽE BITI PROFILER

S obzirom na sve zahtjeve koji proizlaze iz kriminalističkog profiliranja, od prikupljanja i obrade te tumačenja niza informacija, do stvaranja konačnog zaključka na temelju tih informacija, jasno je da profiler mora biti osoba sa određenim osobinama, znanjima i iskustvima. Profiler nije zanimanje koje se stječe redovnim školovanjem u odgojno-obrazovnom sustavu, već je to nadogradnja znanja i vještina kroz specijalističke obuke nakon kojih se osoba certificira za kriminalističko profiliranje.

Kada govorimo u psihološkom profiliranju, jasno je da profiler mora biti osoba sa znanjem iz psihologije odnosno psihijatrije.

Nadalje, biti profiler nosi sa sobom odgovornost te zahtjeva osobu sa čvrstim stavovima u pogledu preuzimanja odgovornosti za donijete odluke. Kao što je već rečeno, rezultati profiliranja izvire iz tumačenja dobivenih informacija, a kako se tumačenje temelji na psihološkim mehanizmima, dosadašnjim iskustvima i znanjima te za posljedicu mogu imati netočne zaključke, izrada profila bliža je ezoteričnim znanjima nego znanstvenoj disciplini. Rezultati uporabe kriminalističkih profila ovise o tumačenju dovoljnog broja objektivnih prikupljenih činjenica, ali njihovo tumačenje ne garantira uvijek uspjeh.

Dakle, profiler može biti bilo koji zainteresirani stručnjak (psiholog, psihijatar, kriminalist, pravnik i sl.) koji je prošao edukaciju za profile i stekao potreba znanja.

8. KRIMINALISTIČKO PROFILIRANJE U HRVATSKOJ

Ministarstvo Republike Hrvatske u suradnji sa Ministarstvom Republike Rumunjske su partnerski uključeni u Twinning projekt pod nazivom „Jačanje kapaciteta za primjenu Geografskog Informacijskog sustava s geografskim profiliranjem serijskih počinitelja kaznenih djela (CRO GIS).

Kako je navedeno na web stranici Ministarstva unutarnjih poslova RH⁸⁷ „Geografski informacijski sustavi (GIS) i geografsko profiliranje (GP) su korisni alati za uklanjanje nedostataka i praznina između strateških i operativnih aktivnosti te su važni za razumijevanje trendova i strukture organiziranog, složenog i teškog kriminaliteta. Temelj geografskog profiliranja i geografskih informacijskih sustava su geoprostorni podaci. Geografska dužina i širina predstavljaju dva ključna elementa pomoću kojih možemo povezati lokacije kaznenih djela, točke interesa i adrese. To će pomoći pri utvrđivanju i mapiranju serije kaznenih djela što će omogućiti unaprjeđenje proaktivnog pristupa u vođenju policijskog posla.“

Na žalost, to je ujedno i jedina naznaka kriminalističkog profiliranja u Republici Hrvatskoj. Neko sustavno, ozbiljnije bavljenje kriminalističkim profiliranjem u Republici Hrvatskoj ne postoji, a niti ima naznaka da bi u doglednoj budućnosti moglo biti uvedeno.

---

⁸⁷ MUP RH, URL: <http://stari.mup.hr/main.aspx?id=236095> 2017-12-24

9. ZAKLJUČAK

Kada sam odabrao temu „Kako kriminalističko profiliranje može pomoći u borbi protiv terorizma“, nisam bio siguran da znam odgovor na to pitanje. Upravo ta nesigurnost i prividno nepostojanje poveznice između terorizma i kriminalističkog profiliranja pojačala je moju znatiželju i želju da pronađem pozitivan odgovor. Tijekom pripreme i pisanja ovog rada, prikupljao sam i proučavao literaturu, razgovarao sa svima za koje sam pretpostavio da imaju znanja o toj temi, zapisivao dobivene informacije, vlastite misli i ideje, razvrstavao ih, misaono ih obrađivao i na kraju dobivene informacije sažeo u zaključak koji glasi: Kriminalističko profiliranje može biti vrlo značajno u borbi protiv terorizma ukoliko je izvršeno temeljem dostatnog broja kvalitetnih informacija sažetih u logičan, utemeljen zaključak.

Kada spomenemo pojam terorizam, najčešće se u mislima stvori slika globalne prijetnje koja izaziva strah i zabrinutost. Kod suočavanja sa strahom, jedini način da ga pobijedite jest da ga sagledate u njegovoj ukupnosti, a potom razdijelite na dijelove i dio po dio neutralizirate koliko god je moguće. Prvo i osnovno, taj strah, odnosno prijetnju treba definirati. I tu dolazimo do prve prepreke što se tiče terorizma jer, kao što sam naveo na početku, ne postoji općeprihvaćena definicija terorizma. Kako imenovati nešto što konkretnog imena nema? Zato prije pokušaja profiliranja treba odrediti kakva je to prijetnja pred nama, koje komponente sadrži i što želimo postići kriminalističkim profiliranjem.

Psihološkim profiliranjem možemo spoznati mehanizme koje osobu nagone na vršenje terorizma ili „zaludenost“ njime, kako teroristi vrbuju ljude u svoje redove te koje su pogodne žrtve za to.

Nadalje, geografskim profiliranjem, dobivamo informacije o ugroženim područjima, o područjima koja mogu postati mete terorističkih napada, uključujući i vremensku komponentu kao i informacije o mjestu boravku terorista.

Proces kriminalističkog profiliranja, između ostalog, obrađuje podatke o načinu, sredstvu i drugim okolnostima terorističkih akata i na temelju svih podataka predviđa buduća djelovanja.

Svaki zaključak je temeljen na misaonoj rekonstrukciji, a misaona rekonstrukcija je stup kriminalističkog istraživanja. Stoga, mogu još jednom zaključiti da Kriminalističko profiliranje ima značajnu ulogu u borbi protiv terorizma.

10. POPIS LITERATURE:

KNJIGE

1. Cvjetković, B. (2002.) Terorizam sredstva i posljedice, (Zagreb) Laus
2. Derenčinović, D. (2005) Ogledi o terorizmu i antiterorizmu, (Zagreb) Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
3. Ebrahim, Z. i Giles, J. (2015) Teroristov sin, priča o izboru, (Zagreb) EPH Media d.o.o.
4. Furst, M. (1995.) Psihologija, (Zagreb) Školska knjiga
5. Galijašević, DŽ. (2007.) Era terorizma u BIH, (Beograd) IP Filip Višnjić
6. Gayraud, J.F.; Senat, D. (2008.) Terorizam, (Zagreb) KIC, Naklada Jesenski i Turk
7. Goleman, D. (1995.) Emocionalna inteligencija, (Zagreb) Mozaik knjiga
8. Guidere. M. (2012.) Novi teroristi, (Zagreb) Alfa
9. Haralambos, M.; Heald, R. (1980.) Uvod u sociologiju, (Zagreb) Globus
10. Harmon, Christopher C. (2002.) Terorizam danas, (Zagreb) Golden marketing
11. Horvat, S. (2008) Diskurs terorizma, (Zagreb) AGM
12. Horvatić, Ž. (1992.) Elementarna kriminologija, (Zagreb) Školska knjiga
13. Hosken, A. (2015) Carstvo straha; Islamska država – pogled iznutra, (Zagreb) Grafički zavod Hrvatske d.o.o.
14. Jacquard, R. (2001) Osama bin Laden: u ime Islama..., (Zagreb) AGM
15. MORH, (2000.) Vojna psihologija, knjiga prva, (Zagreb) MORH
16. Pavišić, B. i sur. (2006.) Kriminaistika, knjiga prva, (Zagreb) Golden marketing-Tehnička knjiga
17. Penningtom, D.C. (1997.) Osnove socijalne psihologije, (Zagreb) Naklada Slap
18. Pettiford, L. i Harding, D. (2005) Terorizam novi svjetski rat, (Zagreb) Mozaik knjiga
19. Rijavec, M.; Miljković, D. (1997.) A što biste vi učinili, (Zagreb) IEP
20. Sorokin, B.; Magdalenić, I. (1982.) Osnove socijalne psihologije, (Zagreb) PFZ
21. Schutz, P. i sur. (2003.) NLPt, Teorija i praksa neuro-lingvističke psihoterapije

22. Vodinelić, V.; Aleksić, Ž. (1990.) Kriminalistika, (Zagreb) Informator

23. Witting, A.F.; Belkin, G.S. (1991.) Uvod u psihologiju, (Zagreb) FKZ

ČLANCI I INTERNETSKI IZVORI

1. Best, Steven; J. Nocella, Anthony, Definicija terorizma: Zarez, dvotjednik za kulturu i društvena zbivanja, Zagreb, 27.studenog 2.,8., godište X, broj 244.
URL: <http://www.zarez.hr/system/issue/pdf/244/244.pdf>
2. Butorac, K., Geografija kriminaliteta – kriminološki i kriminalistički diskursi, Polic.sigur. (Zagreb), god.20(2011.),br.3
3. Cacan, Aida. Geografsko profiliranje počinitelaca u kriminalističkoj istrazi serijskih krivičnih djela.// Kriminalističke teme, časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. Godište X, Broj 3-4.2010.
URL: <http://krimteme.fkn.unsa.ba/index.php/kt/article/viewFile/42/Full%20Text>
4. Pastor Periša, I., Organizacijski oblici suvremenih terorističkih organizacija
URL : <http://hrcak.srce.hr/file/145112>
5. Pedić, Žana. Odnos međunarodnoga i europskoga pravnog okvira za suzbijanje terorizma. // Hrčak, portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. Zagrebačka pravna revija, Vol. 1, No.1., 2012., URL: <https://hrcak.srce.hr/128865>
6. Perinić, Lea. Urbani prostor i kognitivizam // HRČAK : Časopis za kulturalne studije, Vol. No.1 , 2010.
URL:file:///C:/Users/Zlatko/Downloads/lea_perinic_urbani_prostor_i_kognitivizam.pdf
7. Slaviček, Irena; Doležal, Dalibor. Kriminalističko profiliranje // HRČAK : Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, Vol. 48, No.2 ,
URL: file:///C:/Users/Zlatko/Downloads/Slavicek_2_2012.pdf
8. Repišti, Selman. Kriminalističko profiliranje i fenomenologija masovnih, nekontrolisanih i serijskih ubistava. Originalni naučni rad. Sarajevo, BIH, Antropologija 16, sv.3. 2016.
URL:http://www.academia.edu/32581511/KRIMINALISTI%C4%8CKO_PROFILIRANJE_I_FENOMENOLOGIJA_MASOVNIH_NEKONTROLISANIH_I_SERIJSKIH_UBISTAVA_Criminal_profiling_and_the_phenomenology_of_mass_spree_and_serial_murders

9. Terorizam. Seminarski rad iz kriminologije
URL: <http://www.seminarski-diplomski.co.rs/KRIMINOLOGIJA/Terorizam.html>
10. Vodič za razumijevanje i suzbijanje diskriminatorsnog etničkog profiliranja.
URL: file:///C:/Users/Zlatko/Downloads/1133-Guide-ethnic-profiling_HR.pdf
11. Bioteka.hr URL: <http://www.bioteka.hr/modules/lexikon/entry.php?entryID=274>
12. Dragnet. URL: http://www.i-psy.com/publications/publications_dragnet.php
13. Kovač, Dario, Što je kriminalističko profiliranje? Istraži me.com 2014.
URL: <http://www.istrazime.com/klinicka-psihologija/sto-je-kriminalisticko-profiliranje/>
14. Kovač, Dario. Kriminalističko profiliranje II. dio; kako uhvatiti počinitelja? 2014.
URL: <http://www.istrazime.com/klinicka-psihologija/kriminalisticko-profiliranje-ii-dio-kako-uhvatiti-pocinitelja/>
15. Levine, Ned. Crime mapping and the Crimestat Program. 2005.
URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.0016-7363.2005.00673.x/full>
16. Likić, J., 2009.; Od Jacka Trbosjeka do velikih bijelih psina; novinski članak,
Biologija.com.hr; URL: <http://biologija.com.hr/modules/AMS/article.php?storyid=122>
17. Jones, Richard. The suicide of dr. Thomas Bond. Jack the Ripper Tour 2016.
URL: <https://www.jack-the-ripper-tour.com/generalnews/the-suicide-of-dr-thomas-bond/>
18. Profiles of Murder. Chances are he will be wearing a double –breasted suit. Buttoned.
2012. URL: <https://profilesofmurder.com/tag/james-brussel/>
19. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. URL: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/medunarodna-sigurnost/transnacionalne-prijetnje/terorizam/>
20. MUP RH, URL: <http://stari.mup.hr/main.aspx?id=236095> 2017-12-24
21. Nezavisne novine. Kako je Hrvatica postala Al Kaidina nevjesta.
URL: <http://www.nezavisne.com/zivot-stil/zivot/Kako-je-Hrvatica-postala-Al-Kaidina-nevjesta/164621%202017-12-01>
22. Veljković, Sandra. Ekskluzivno: Transkripti razgovora vrbovane Al-Qa'idine udovice.
Večernji list.hr. siječanj 2013.
URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/ekskluzivno-transkripti-razgovora-vrbovane-al-qaidine-udovice-498594>

23. Drama Irene Horak u Jemenu: izolirana je, uplašena i okružena teroristima. Večernji list.hr. lipanj 2014. URL:<https://www.vecernji.hr/vijesti/drama-irene-horak-u-jemenu-mlada-bjelovarka-izolirana-je-uplasena-i-okruzena-teroristima-947370>
24. Rašović, Renata. Dora Bilić jedina je hrvatska džihadistica. Večernji list.hr rujan 2017. URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/dora-bilic-jedina-je-hrvatska-dzihadistica-1194762>
25. Wikipedija. Slobodna enciklopedija. URL: https://sh.wikipedia.org/wiki/Cost-benefit_analiza
26. Wikipedija. URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/George_Patton
27. Wikipedija; URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Baron_d%27Holbach
28. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0f/Routine_activity_theory.png/300px-Routine_activity_theory.png

PRAVNI AKTI

- Kazneni zakon Republike Hrvatske (NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17)
- Odluka o osnivanju međuresorske radne skupine za praćenje nacionalne provedbe Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1373 (2001.) o suzbijanju terorizma (N.N. br. 104/01)
- Odluka o osnivanju međuresorske radne skupine za suzbijanje terorizma (N.N. br. 54/05)